

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΕ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 7

ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤ'

1. Είναι καιρός πλέον να διατυπώσωμεν σαφέστερον τὸ θέμα τῆς σχέσεως τῆς Θεολογίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν ἔννοιαν δὲ τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνομεν ὑπὸ τε τὴν εὐρυτέραν οὐσιαστικὴν τῆς ὑπόστασιν καὶ μορφήν καὶ ὑπὸ τὴν στενοτέραν ὀργανωτικὴν μορφήν, κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν καὶ συνοδικὴν καὶ τὴν καθόλου ἡγετικὴν ἱερατικὴν τῆς ὑπόστασιν. Οἱ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Θεολογίας ἐκπρόσωποι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν, ὅτι οἱ Ἠγέται τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι οἱ Ἐπίσκοποι μετὰ τοῦ λοιποῦ ἱερατείου εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες διετήρησαν καὶ διεφύλαξαν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὴν καθαρότητα τῆς Εὐαγγελικῆς Πίστεως καὶ οὐδεμίαν ἐπέτρεψαν σύγχυσιν μεταξὺ Εὐαγγελικῆς Πίστεως καὶ ἐπιστημονικῆς Θεολογίας. Τὸ ἐξ ἀντικειμένου περιεχόμενον τῆς Πίστεως διὰ τῶν Ἠγετῶν τῆς Ἐκκλησίας διεφυλάττετο καὶ διετηρεῖτο παραμένον ἀναλλοιώτως τὸ αὐτό. Τὸ ἐξ ὑποκειμένου ὅμως ἀναπτυσσόμενον περιεχόμενον τῆς ἐπιστημονικῆς Θεολογίας ὑφίστατο καὶ τὰς ἐξωθεν ἐπιδράσεις καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν κρίσιν τοῦ ἐκπροσώπου στοχαστοῦ τῆς Θεολογίας, ἥτις ὅσω ἀνῆρχετο τὰς βαθμίδας τῆς ἐπιστημονικῆς τεκ-

μηριώσεως, ἐπὶ τοσοῦτω καὶ τὸ ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐπιστήμονος Θεολόγου καθίστατο ἐμφαντικώτερον.

2. Ἄλλ' οἱ φύλακες ὅμως τῆς ὀρθῆς Πίστεως δὲν ἦσαν αἱ πνευματικαὶ λαϊκαὶ προσωπικότητες τῆς Θεολογίας, ἀλλ' οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας! Ἡ Θεολογία, φύσει πολυμερῆς καὶ πολυάσχολος, συνεχῶς ἀναζητεῖ ἀποδεικτικὰς θέσεις τεκμηριώσεως τῶν Ἀληθειῶν τῆς Πίστεως. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως διὰ τῶν Συνόδων ὀρίζει τὰς ἀρχὰς τῆς Πίστεως καὶ διὰ τῆς ὀρθῆς ἐρμηνευτικῆς τῶν διατυπώσεως, ὀριστικοποιεῖ τὰς πιστευτέας Ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τῆς ἐν «ὄροις» δογματικῆς τῶν διατυπώσεως. Ὄρθως λοιπὸν ἐχαρακτήρισθη ἡ Θεολογία ὡς «Θεραπαινίς» τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐσφαλμένως διακηρύττεται νεωτέρως ὅτι ἡ Θεολογία εἶναι «ἡ διδασκαλία περὶ Πίστεως ἀντλεῖ ἡ Θεολογία ἀπὸ τὴν ταμιοῦχον τῶν χαρισμάτων τῆς Εὐαγγελικῆς Πίστεως Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἀποστολική, ἡ δὲ Θεολογία δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη ἢ Ἐκκλη-

σιαστική! Ἡ Ἐκκλησία φέρει ἐμπερικλείουσα ἐν ἑαυτῇ τὸν θεῖον χαρακτήρα τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτῆς. Ἡ Θεολογία ὅμως φέρει τὸν προσωπικὸν χαρακτήρα τοῦ ἐπιστήμονος ἐρευνητοῦ Θεολόγου. Ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται, ὀρίζει ἐρμηνεύουσα τὴν Θεῖαν Ἀποκάλυψιν καὶ ὀριστικοποιεῖ πᾶν ὅ,τι ἀποδέχεται ὡς ὀρθόν, ἔστω καὶ ὑπὲρ λόγον, ἐπιβάλλουσα τοῦτο τοῖς πιστοῖς. Ἡ Θεολογία ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς κατὰ θεωρίαν ἐπιστημονικάς της διατυπώσεις ὡς ἀληθεῖς.

3. Ἀδιάφευστον ἀπόδειξιν τῶν περὶ τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Θεολογίας ἀποτελεῖ ἡ ἀντίστασις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ πάσης θεολογικῆς διολισθήσεως ἢ ἐκτροπῆς εἰς αἰρετικὰς κακοδοξίας ὑπὸ τινων Θεολόγων, ἀναζητούντων τὴν ἐξήγησιν τῶν Εὐαγγελικῶν δογματικῶν Ἀρχῶν πέρα τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν Ἐπισκόπων κανονιζομένων πιστευτέων Ἀληθειῶν τῆς Πίστεως. Ἦδη ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς, ἅμα καὶ μεταποστολικῆς ἐποχῆς, ἀποδεικνύεται ἡ πραγματικὴ ὑπαρξίς ἀντικειμενικῶν κανόνων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία ἐρρῦθμιζε τὰ ἐπιτρεπτά ὄρια ἀναζητήσεως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου λογικῆς ἐρμηνείας τῶν ὑπερφυσικῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἀληθειῶν, ὡς καὶ τὰ ἐπιτρεπτά ὄρια ἐξαρτήσεως ἢ ἐπιδράσεως ἑξῶθεν στοιχείων τοῦ φιλοσοφοῦντος ἢ θεολογοῦντος προσώπου, πέρα τῶν ὁποίων ἡ φιλοσοφοῦσα ἢ θεολογοῦσα σκέψις διωλίσθαιεν ἀναποφεύκτως εἰς κακοδοξίαν καὶ αἵρεσιν. Οἱ κανόνες δέ, οἱ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας σταθερῶς τηρούμενοι, ἦσαν ἢ τε ἐξάρτησις καὶ ἢ ἀμετακίνητος ἐμμονὴ ἐπὶ τὴν Ἀποστολικὴν Παράδοσιν, ἢ ἀναγνώρισις τῆς ἐξαρτήσεως παντὸς πιστοῦ ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ἠγέτου, τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ ἢ ἀναγνώρισις μόνον τοῦ ἱεροῦ Κανόνος, ἢτοι ἐκείνων τῶν βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μόνης ἀναγνωριζομένων. Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων καὶ μόνον ὄφειλον οἱ πιστοὶ νὰ πορεύωνται ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν Ἀλη-

θειῶν τῆς Πίστεως. Καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τούτων τῆς Ἐκκλησίας ἔπρεπε καὶ οἱ θεολογοῦντες νὰ κινῶνται καὶ νὰ δρῶσιν, ἵνα καὶ ἡ Θεολογία τῶν συμπίπτῃ κατὰ τε τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὀριζομένην κανονιστικὴν πλαισίωσιν τῶν Δογματῶν καὶ τῶν πιστευτέων κατ' ὀρθὸν τρόπον Ἀληθειῶν. Ὅτι καὶ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως ὑπῆρχον διαβαθμίσεις ἐξαρτήσεως ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διατυπουμένων κανόνων, οὐδεμία ἀμφιβολία. Ἀπόδειξις ἢ παράλληλος ἀνάπτυξις ἐξω-εκκλησιαστικῆς Θεολογικῆς σκέψεως, ἢ ὑπαρξίς τῶν θεολογοῦμένων προβλημάτων, περὶ τὰ ὅποια ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία δὲν ἐνησχολήθη, ἀφήσασα οὕτω ποῖαν τινα ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν τούτων ἀξιολόγησιν ὑπὸ τῶν Θεολόγων. Ἀλλὰ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῶν κανονιστικῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὀρισθεισῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀφεθέντων κενῶν ὀροθητήσεως τῶν Ἀληθειῶν τῆς Πίστεως, εἶναι ἢ παράλληλος ἀνάπτυξις μιᾶς ἀξιοπροσέκτου ἐξω-εκκλησιαστικῆς ἢ ἀκόμη καὶ αἰρετικῆς Θεολογίας. Καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα ἢ θεολογικὰ κενά, τὰ πολλάκις διαφοροτρόπως ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ Θεολόγων ἐρμηνευόμενα, πολλαπλασιασθέντα δὲ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν αἰώνων — μάλιστα μετὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (787)—, παρώθησε τὴν Ἠγεσίαν τῆς ἡμετέρας κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ Κορυφῆς ἧς ἴσταται τὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, νὰ προετοιμασθῇ Μεγάλῃ Σύνοδος πασῶν τῶν ἀνά τὴν Οἰκουμένην Ἑλληνορθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐπίλυσιν, μερικὴν τοῦλάχιστον, τῶν ἐν τῷ μεταξύ ἀναφθέντων ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογοῦμένων ποικίλων προβλημάτων.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκός

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ»

Με τὴν ἐπιδαλλομένην λαμπρότητα καὶ ἐπισημότητα ἐωρτάσθη καὶ ἐφέτος τὴν 19 Μαρτίου καθ' ἅπασαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἑορτὴ τῆς «Ὁρθοδοξίας».

Ὅπως ἰδιαίτεράν λαμπρότητα προσέλαβον αἱ ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς «Ὁρθοδοξίας» ἐν Ἀθήναις. Τὴν πρώτην ἐτελέσθη πανηγυρικὴ Συνοδικὴ Θ. Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐν ἧ τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σιανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίος*.

Παρέστησαν ὁ Ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος, ὁ ὑπουργὸς Παιδείας κ. Ἰ. Βαρθολομαίος, ὁ ὑφυπουργὸς κ. Χ. Καρατζᾶς, ὁ νομάρχης Ἀττικῆς, ὁ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὰ μέλη τῆς Συγκλήτου, ὁ κοσμήτωρ καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ Πνεύματος. Ὡσαύτως παρέστησαν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γ.Ε.Ε.Θ.Α., στρατηγὸς Ντάβος, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπιτελείων τῶν τριῶν κλάδων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἡ ἡγεσία τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπίσημον πρόγευμα, εἰς ὃ παρεκάθησαν, ἐπίσης, ὁ ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἰ. Βαρθολομαίος καὶ ὁ ὑφυπουργὸς κ. Χ. Καρατζᾶς.

Κατὰ τὸ ἐπίσημον αὐτὸ γεῦμα ὁ Ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος, προσφωνῶν τὰ Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἶπε τὰ ἑξῆς:

Ἡ μεγάλη σημερινὴ εορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιβάλλει εἰς τοὺς μετὰ προσοχῆς ἀλλὰ καὶ ἀγάπης παρακολουθοῦντας τὴν πορείαν αὐτῆς, νὰ ἀξιολογήσωσι τὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐπιτεύγματα, ὡς καὶ τὰς ἐμφανιζομένας ἀδυναμίας αὐτῆς.

Ἐν πρώτοις θὰ ἔδει νὰ σημειώσω τὴν ποιοτικὴν ἔξαρσιν τοῦ μοναχικοῦ βίου. Δὲν μὲ ιαράσσει τόσο ἡ κατ' ἀριθμὸν μείωσις τῶν μοναζόντων, ὅσον μὲ ἐμπνέει καὶ ἐνθαρρύνει τὸ γεγονός ὅτι εἰς ἀρκετὰς μονὰς, ὄχι μόνον τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρον, ἀλλὰ καὶ πέραν

ἀκόμη αὐτῆς, προσέρχονται μοναχοὶ ἀνωτέρας παιδείας, προικισμένοι διὰ τῆς θείας δωρεᾶς τῆς μεταφυσικῆς πίστεως, οἱ ὁποῖοι προσδίδουν ζωὴν καὶ νόημα εἰς τοὺς ἄλλοις νεκροὺς τύπους, συνεχίζοντες τὴν μεγάλην ἡσυχαστικὴν παράδοσιν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ τῶν ἄλλων παλαιότερων κορυφαίων μωσικῶν τῆς Ὁρθοδοξίας. Πολλοὶ οἱ τρόποι δι' ὧν φανεροῦνται ἡ θρησκευτικότης, ἀλλὰ διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν τοῦλάχιστον, πρῶτος καὶ ὑψίστος παραμένει ὁ μωσικὸς ἔτασμός, ὁ ἕμερος τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ θεῖον. Δυνατὸν νὰ εἶσαι ἄθρησκος. Ἀλλὰ διὰ τὸν θρησκευόμενον ὁ λ ω ν τῶν θρησκείων ὁ μωσικὸς ἔτασμός εἶναι τὸ πρῶτον. Τοῦτο ἀκριβῶς, τὸ πάντοτε σπάνιον φαινόμενον καὶ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, ἐκινδύνευε νὰ ἐξαφανισθῆ, ἤρχισε κατ' αὐτὰς καὶ παρ' ἡμῖν πάλιν νὰ θαμίξη. Πολλὰ προσδοκῶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιστροφήν. Ὅτι δὲ οὔτε τὴν γνωρίζουν, οὔτε τὴν προσέχουν, οὔτε καὶ τὴν ἐκτιμῶν οἱ πολλοί, ἀπεναντίας μάλιστα τὴν οἰκτεῖρουν, αὐτὸ δὲν ἔχει σημασίαν. Τὰ μεγάλα μεταφυσικὰ ἐπιτεύγματα μεταλαμπαδεύονται ἀσθεστά ἀπὸ ὀλίγους εἰς ὀλίγους, χωρὶς νὰ παύουν νὰ εἶναι καὶ τὰ ἀνώτατα.

Θὰ ἔπρεπε ἐπίσης νὰ σημειώσω ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀσκήσουν οἰασδήποτε μορφῆς προσηλυτισμὸν, ἀκόμη καὶ εἰς χώρας μακρυνὰς, βλέπουν ἀνθρώπους, ἄλλους ἄπλους καὶ ἄλλους σοφούς, νὰ προσέρχωνται πρὸς αὐτὰς καὶ νὰ ἐνοστερνίζονται τὸ ὀρθόδοξον δόγμα. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ μεταφυσικὸν βάθος τοῦ λειτουργικοῦ καὶ εἰς τὸ κάλλος τοῦ λόγου τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀλλ' ἴσως πολλῶν ἐλλειψῶν ἢ προσέλευσις, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἀναχώρησις, νὰ ἀποτελῆ ἀντίδρασιν εἰς τὸ ἐωσφορικὸν πνεῦμα, τὸ ἐπιπολάζον σήμερον εἰς τὰς κοινωτίας τῶν προηγμένων λαῶν.

Ὅσον ὁμως καὶ ἂν ὀλίγην προσοχὴν διεγείρουν εἰς τοὺς πολλοὺς μεταξὺ ἡμῶν αὐτὰ τὰ μικρὰ εἰς ἔκτασιν, ἀλλὰ μεγάλα εἰς ἀξίαν φαινόμενα, τόσον ἀντιθέτως μέγα ἐνδιαφέρον προκαλοῦν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐν τῇ διοικήσει τῶν ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν παρατηρηθείσας ἢ καὶ παρατηρουμένας κατὰ καιροὺς ἀνωμαλίας. Πᾶς ὀρθόδοξος λυπεῖται δι' αὐτὰς καὶ εὐχεται ὅπως αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἐκάστη τῶν ὁποίων δοκιμάζεται ἀπὸ διάφορα αἴτια, ἐξέλθουν ὅσον τὸ δυνατόν ἀλώβητοι ἀπὸ αὐτὰς τὰς δοκιμασίας. Ἡ ζωὴ ἄλλωστε τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε κατὰ τὸ δόγμα, οὔτε κατὰ τὴν διοίκησιν ὑπῆρξε ποτὲ ἀνεφελος, οὔτε κατὰ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς χρόνους, ἔνεκα τῶν αἰρέσεων, οὔτε κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς λόγῳ τῆς Εἰκονοκλασίας καὶ τοῦ Σχίσματος, ἀλλὰ καὶ

* Ἀδούσιον τὸν λόγον ἰδὲ εἰς ἐπομένῃς σελίδας τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους.

λόγω ἄλλων ἐσωτερικῶν ἐρίδων ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ, οὔτε καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ἀλλὰ οὔτε κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν χρόνους, ἀκόμη καὶ τοὺς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Πατριάρχικου Τόμου τοῦ 1851.

Δὲν θέλω νὰ ἀνασκαλεύσω τὰς πληγὰς τῆς Ἐκκλησίας μας εἰδικώτερον, ἰδίως ἐκεῖνας τῶν ὁποίων μάρτυρες ὑπῆρξαμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.

Δὲν θεωρῶ ἄλλωστε αὐτὰς, ὅσον καὶ ἂν κατέβλησαν τὸ χροιστεπώνυμον πλήρωμα, ὡς τὸ κύριον αἷτιον τῆς πτώσεως τοῦ θεροκεντικοῦ συναισθηματος, καὶ γενικῶς τῆς ἀποστάσεως ἢ ὅποια ἴσως ἐδημιουργήθη μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. Διότι καὶ αὐτὰ τὰ θλιβερὰ φαινόμενα, καθ' ὃ μέτρον ὑπάρχουν, ὀφείλονται εἰς ἄλλο βαθύτερον αἷτιον. Δὲν ὀφείλονται ἀσφαλῶς — ὅπως ἐπιπολαίως λέγεται — εἰς τὴν πρόοδον τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν. Αἱ ἐπιστῆμαι αὐταὶ θίγουν ἐνίοτε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θεροκειας, ὄχι τὴν θεροκειαν εἰς τὴν μεταφυσικὴν τῆς οὐσίας. Κύριον αἷτιον τῆς πτώσεως τῆς θεροκεντικότητος εἶναι τὸ γεγονός διὰ περὶ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ὑψώθη ἐν εἶδος σινικῶν τειχῶν, τὸ ὅποιον τὸν ἐμποδίζει, διὰ ἰδίως εἶναι ἡμιθανής, νὰ ἀντικρύσῃ ἐλεύθερος τὴν ἀπειροσύνην τῶν πνευματικῶν ὀριζόντων. Ἐντὸς τοῦ τειχοῦ αὐτοῦ ὑπάρχουν μόνον τὰ αἰσθητὰ καὶ πᾶς τις διδάσκειται νὰ τὰ γινώσκῃ. — καὶ ὁρθῶς — διὰ μόνον τῶν μεθόδων τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, μὴ δυνάμενος νὰ ἀναγάγῃ εἰμὴ μόνον εἰς αἰσθητὰ αἷτια ὅσα φαινόμενα συλλαμβάνει διὰ τῆς ἀντιληψέως του. Δι' ὅλα τὰ ἄλλα ὅμως, ὅπως οἱ δεσμῶται τοῦ πλατωνικοῦ σπηλαίου, δὲν διαδέχεται ὄρανον διὰ νὰ τὰ συλλάβῃ. Ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας ὅμως, μωκτηρίζει, ὡχρωμένος εἰς τὸν περιγεχαρωμένον ἀπὸ τὸ τείχος ὀριζοντὰ του, ὅσους κατορθώνουν νὰ συλλάβουν νοήματα ὑπεραισθητὰ, ὅπως αὐτὰ τὰ ὅποια ἡ θεροκεία προσφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αὐτὴ εἶναι ἡ βαθύτερα αἷτια τῆς ἀξαναούσης ἀποστάσεως τοῦ συγχρόνου ἄνθρωπου, καὶ ἰδίως τοῦ συγχρόνου ἡμιθανοῦς, ἀπὸ τὴν θεροκειαν, καὶ ἐννοῶ ἀπὸ κάθε θεροκειαν καὶ κάθε Ἐκκλησίαν.

Ἄφ' ἧς στιγμῆς τὸ μεσοιανικὸν ὄραμα ἀπὸ τὸν μεταφυσικὸν χῶρον, χωρὶς νὰ καταλυθῇ, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἀπροσπέλαστον ὄραμα, μετῆνέχθη εἰς τὸν ἐγκόσμιον χῶρον καὶ προσέλαβε τὴν μορφήν ἐνὸς πολιτικοῦ Χιλιασμοῦ, ὁ πραγματικὸς, ὁ μεταφυσικὸς ἔτασμός ἐν πολλοῖς ἐμαράνθη. Ἐμαράνθη πάντως δι' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι μόνον ἐπὶ τοῦ μεσοιανικοῦ αὐτοῦ ὄραματος στηρίζουν τὴν θεροκεντικότητά των.

Παρὰ ταῦτα, ὅσοι μὲ διαύγειαν βλέπουν τὸ ὄρθον καὶ ἀγωνιοῦν διὰ τὸν περὶ αὐτοὺς ζόφον, πιστεύω ὅτι, δὲν πρέπει νὰ ἀπαισιοδοξοῦν. Αὐταὶ αἱ θεωρίαι καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους διετυπώθησαν καὶ διηστηρικθῆσαι εἰς πολὺ ἐδραιώτερα βάθρα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐξορίζωσαν. Ἀποτελοῦν τὸ ἀρητικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν διαλεκτικὴν τοῦ ἱστορικοῦ γίγνεσθαι. Θεω-

ραὶ περιοριστικαὶ τῶν πνευματικῶν ὀριζόντων δὲν ἤμπορουν νὰ ριζώσουν καὶ νὰ ἀνθίσουν, ἐπὶ μακρόν, εἰς τὴν ἀμείλικτον ροὴν τοῦ χρόνου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως πῶς πρέπει νὰ ἀντιδρῶσιν αἱ ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, κατὰ τὸ μέτρον καθ' ὃ τοῦτο θὰ ἐπιτραπῇ ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια καθεστῶτα; Αἱ Ἐκκλησίαι ἄς μὴ ἐργασθοῦν κατὰ κύριον λόγον εἰς ἔκτασιν ἀλλὰ εἰς ὕψος. Ἄς δώσουν τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὰ ἐγκόσμια, τὴν δὲ πρώτην θέσιν εἰς τὴν εἰς βάθος ἀνάπτυξιν τοῦ θεροκεντικοῦ συναισθηματος τῶν ἐκλεκτῶν καὶ τὴν ὅσον ἔγρεσι διαφώτισιν καὶ θεροπειαν τῶν κλητῶν. Οὔτε ἐξ ἄλλου εἶναι κύριον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, (κατὰ τὸ πλείστον ἤδη ἐπικαλυπτόμενον ἀπὸ τὴν σύγχρονον πολιτείαν) ἡ μετατροπὴ αὐτῆς εἰς μέγα φιλανθρωπικὸν καθίδρυμα — τάσις ἐκδηλουμένη εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας αἱ ὅποια ἀναπτύσσονται ὑπὸ διαφόρους ἱστορικὰς προϋποθέσεις. Ἔργον κύριον καὶ πρῶτον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἡ θεροκεντικὴ παιδεία, τῶν πολλῶν μὲν εἰς ὃ μέτρον εἶναι τοῦτο ἐφικτὸν — μέτρον μοιραίως περιορισμένον, τῶν δὲ ὀλίγων, τῶν ἀξίων, εἰς τὸ ἀνώτατον δυνατὸν ὅριον. Ἄς μὴ ὀρθωδῶσιν τις πρὸ τοῦ ἐδαφίδμου τῶν ἐκλεκτῶν. Ἡ σημερινὴ κυρία ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας εὐρίσκειται εἰς τὰς στενὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς καὶ ὄχι εἰς τὰς λιπαρὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας. Εἰς τοὺς δισέκτους δι' αὐτὴν χρόνους θὰ ἐπανέλθῃ εὐτυχῶς καὶ κατ' ἀνάγκην ἡ θεροκεία εἰς τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸν τῆς, εἰς τὴν οὐσίαν τῆς, καὶ ἄς συντελεῖται ἔστω καὶ ἀπὸ ὀλίγων ἐκάστοτε αὐτῆ ἢ ἐπιστροφῆ. Ἡ μεταφυσικὴ συνουσία ὑπῆρξε πάντοτε τῶν ὀλίγων ἢ θεία δωρεά. Αὐτὴ ὅμως εἶναι τὸ μόνιμον, τὸ ἀθάνατον στοιχεῖον τῆς, τὸ ὅποιον οὐδέποτε θὰ παρέλθῃ, ὅσοσδήποτε καὶ ἂν παρέλθῃ χρόνος. Αὐτὸς εἶναι ὁ στόχος τῆς Ἐκκλησίας! Ἡ μυστικὴ κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ, ἡ ὅποια φέρει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἀνεσπερον φῶς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, «πρὸς τὴν ἀπλήν καὶ ὑπερφύην καὶ ὑπεριδρυμένην τῶν συμβόλων ἀλήθειαν».

Εἰς τὴν προσφώνησιν ταύτην ἀπαντῶν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σερραφείμ εἶπε:

Κατὰ τὴν εὐσημον σημερινὴν σύναξιν, ἐπὶ τῇ Σεπτῇ Ἑορτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ δίδυμον τῆς πανδαισίας, κατὰ πνεῦμα καὶ ἀναστροφῆν, πληροῖ πάντας ἡμᾶς εὐφροσύνης ἐκ τῆς ἀμφοτέρων γεύσεως, ἐν τῇ φιλοξενίᾳ ταύτῃ τραπέζῃ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος τῆς φιλάτης ἡμῶν Πατρίδος.

Ὅπως ὅμως ἀρίστη καὶ ἡ, ἐπὶ τῇ ἑορτίᾳ ταύτῃ πανηγύρει, ἐγκαιρία ἀναδρομὴ καὶ εἰς τὰς πηγὰς καὶ εἰς τὴν πορείαν τῆς Ὁρθοδοξίας. Διότι, αἱ καὶ ἡ καθιέρωσις τῆς Ἑορτῆς ταύτης ἀνάγει εἰς ἴλιαν κρισίμους στιγμὰς τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῖσις ἀπέβη ἡ θαναταστικὴ προβολὴ τῶν μεταφυσικῶν ἀξιών διὰ τὴν ὀρθὴν οωτηριολογικὴν πορείαν τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ δὲ ταύτῃ ἴλιαν ἀξιοσημείωτον τυγχάνει καὶ τὸ ὄπὸ τῆς Ὑμ-

Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ*

Α) Τὸ νόημα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ τιμητικὴ προσκύνησις τῶν Ἐκόνων.

«Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων»¹.

Τῶν Βιβλικῶν Παροιμιῶν ὁ στίχος οὗτος ἀρμόζει ἀπολύτως εἰς ὄσους, μέχρι καὶ θανάτου, ἠγωνισθησαν ὑπὲρ ἠθλικῶν ἰδανικῶν τῆς Οἰκουμένης, πρὸ πατὸς ὄμως, εἰς ὄσους ἐδυσιάσθησαν χάριν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὁ ἐν λόγῳ στίχος, καθὼς καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι στίχοι Βιβλικοί, εἶναι ὄντως γλυκυστήρι παρηγορία καὶ ἠθικὴ ἐπιβράβευσις ὄλων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ Θεοῦ μοχλοῦντων καὶ συχνὰ ταλαιπωρουμένων δεινότητι ἢ καὶ μικρὸν ἀκόμη μαρτύ-

ριον ὑφισταμένων. «Πολύτιμος καὶ δοξασμένος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀποβαίνει ὁ θάνατος τῶν ἀφωσιωμένων Του»² μέλλει ὁ Δαυὶδ εἰς τὸν 115 ψαλμὸν του, ὡς μέγα δοξαστικὸν τῆς ἀμοιβῆς τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου τῶν ἐναρέτων.

Ὁ Χριστὸς ὁ πάντων τῶν αἰώνων Πανήρσιος Μεγαλομάρτυς, (καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὑπόδειγμα εἰς ὄλους μας ἀφθαρτον καὶ ἀφθαρτον), ὁ χαρακτηριζόμενος «Ὁδὸς καὶ Ζωὴ καὶ Ἀλήθεια»,³ εἶναι ἡ οὐσία τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ὄσοι, ἐπὶ εἰκοσι περὶ πον αἰῶνας, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι Χριστομάρτυρες ὑπὲρ τῶν διδασκῶν Του ἠθλήσαν μετ' αὐτοῦ τῶν αὐτοθυσιαίων, «στεφάνους ἐκομίσατο τῆς ἀφθαρσίας Χριστοῦ»,⁴ κατὰ τὰ γνωστὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐγκώμια τὰ συνταχθέντα ὑπὲρ τῆς μνήμης τῶν Ἀγίων ἐκεῖνων.

* Ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σισσανίου καὶ Σιατίστης Ἀπωνίου γενομένη τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας (19-3-1978) ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν κατ' ἐπιτολὴν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

1. Παροιμία, 10,7.

2. Ψαλμός, 115,6.

3. Ἰωάννου, 14,6.

4. Ἀπολυτίκιον Ἀγίων Μαρτύρων, ἐν: Μηναῖον Δεκεμβρίου (ἐκδόσις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), ἐν Ἀθήναις 1962, σελ. 93.

τέρως Ἐξοχότητος ἐπισημανθὲν μοναχικὸν ἰδεῶδες, ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱερός χώρος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεδείχθησαν ἱεροὶ ἄνδρες θεμελιώσαντες τὴν Ὁρθοδοξίαν. Διότι ὄντως εἰς τὸ Ἦουχασιτικὸν Λίκνον ἐβρεφουργήθη καὶ ἠνδρώθη ἡ Ἱερά Παράδοσις, ὡς ὀρθὴ ὑλοποίησις τοῦ πνευματικοῦ σιοχασμοῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐπὶ διασφαλίσαι τῶν πιστῶν ἐναντι ὀρθῶν διδασκαλιῶν.

Εἰς τὴν ροὴν τοῦ χρόνου ἔχει βεβαίως ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐπιτεύγματα καὶ ἀδυναμίας. Εἰς τὰ ἐπιτεύγματα μικρὰ ἢ συμβολὴ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, τὸ δὲ μεῖζον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον. Αἱ ἀδυναμίαι δὲ συνακολούθημα οὐσίας εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἔργα. Ὅμως ἡ θεία δομὴ τοῦ μουσικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ περιθρυγγώνει καὶ τὴν Στρατηνομένην Ἐκκλησίαν Του, κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Κυρίου, κρίνοντος, ὑπὲρ πᾶσαν προσφορὰν καὶ θυσίαν, τὴν ἀσφαγὴν ἀξίαν, ὅχι τῆς φαινομενικῆς, ἀλλὰ τῆς γνησίας καὶ ὀρθῆς πίστεως, «ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16, 18).

Ἡ ἰλιγγιώδης ἄνοδος τοῦ μηχανοτεχνικοῦ πολιτισμοῦ τῶν τελευταίων καιρῶν ἴσως γὰρ ἐπεσκίασε τοὺς μεταφυσικοὺς προσανατολισμούς, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰωνιότητα τοῦτο εἶναι νεφύδριον καὶ θὰ παρέλθῃ «αὐτοὶ ἀπολούνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλατοθήσουσι», κατὰ τὸν ἱερὸν ψαλμῶδόν, (Ψαλμ. 101, 27). Πάλιν δὲ καὶ πάλιν ὁ μουσικὸς ἔτασμος θὰ διαλάμψῃ εἰς τὸν ἀειθαλῆ τῆς Ὁρθοδοξίας χώρον. Αὐτῆς ὁ πνευματικὸς ἰριδισμὸς τοῦ λειτουργικοῦ βάθους διὰ τῆς λάμψεώς του θὰ μα-

γνητίξῃ τὰς ψυχὰς καὶ τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρῶν, εἰς βραδείαν μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῆ πορείαν, πρὸς τελικὴν πραγμάτωσιν τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως ἐν τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς αὕτη μεταλαμπαδεύεται ἀνὰ τοὺς αἰῶνας διὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Δι' αὐτῆς οἱ ἐσωτερικοὶ σεισμοὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πρωτοχριστιανικῶν καὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄχρι τοῦ νῦν χρόνων, ἐπιτυχῶς καὶ ὀρθῶς ἀντιμετωπίσθησαν, ἐπὶ διανεγεί συντηρήσει καὶ τοῦ δόγματος ἐν τῇ πίστει καὶ τῆς λατρείας ἐν τῇ πνευματικῇ διατροφῇ τοῦ Χριστοπενώμου πληρώματος.

Αἱ δόλια ἀκροθασίαι προβατοσχημῶν ἀλλ' ἐν τῇ οὐσίᾳ θεομάχων, «τὰ τῶν ἐτεροδόξων σοφὰ κακοεργήματα», κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον (Κατὰ Ἀρειανῶν 33), πρὸς παραπλάνησιν ψυχῶν, ἐπανάγουσιν εἰς καιροῦς δοκιμασίας τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ἐποχὰς κατακομβῶν, ἀλλ' ἡ Ὁρθοδοξία διὰ πνευματικῆς ἀναβατίσεως τῶν στρατιωτῶν τῆς καὶ δι' ἐπιστρατεύσεως δι' ἐναπομενόντων «στενῶν χιονοσκεπῶν κορυφῶν», θὰ ἐπανενδύσῃ τὸν δρόμον τῆς λαμπρότερον, πρὸς καταναγασμὸν τῶν στενωπῶν πορείας τῶν ἐκασταχοῦ δοκιμαζομένων πνευματικῶν τῆς ποιμνίων.

Καὶ ἡ μουσικὴ Κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ θὰ συνεχίξῃ τὴν σύνδεσιν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας δι' ἀναγωγὴν τῶν ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν, τὴν πεμπουσίαν τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ ἔργου τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τῶν ἐν τῇ διοικήσει αὐτῆς ἐνδυναμουμένων ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ των, διὰ τε τῆς ἄνωθεν Χάριτος καὶ ἐλλογίας καὶ τῆς υἱικῆς συμπαραστάσεως τῶν πρὸς τοῦτο δυναμένων καὶ ἐνταλαμμένων τέκνων τῆς.

Ἡ δὲ Ἐορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, σχεδὸν ἰσοδύναμος πρὸς τὰς πέντε ἄλλας πανεκκλήμπρους Ἐορτὰς τῆς Χριστιανοσύνης, Ἐθαγγελισμὸν τῆς Παναγίας, Χριστογέννα, Θεοφάνια, Πάσχα Κυρίου καὶ Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, ἐπικυρώνει εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Χριστιανῶν τὴν ἠθικὴν δικαιοσύνην τῶν ἀνιδιοτελῶν, τῶν εὐθαροῶν, τῶν χρησιμοθηρῶν καὶ τῶν φωτισμένων ἀπὸ τὴν θείαν θέλησιν. Ἔτσι μὲ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων διὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787) καταδικάζονται καὶ ὅλαι αἱ προηγούμεναι αἵρέσεις, αἱ ὁποῖαι συνεκλόνηζον τότε τὸ κῆρος τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μάλιστα δυνατὸν ἐδοτόχως νὰ ὑποστηριχθῆ δι καὶ εἰς τὴν Σύνοδον ἐκείνην ἰσχυρῶς ἀπολύτως ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ μνημειώδης φράσις τοῦ Β' Βιβλίου τῶν Βασιλειῶν: «Πνεῦμα Κυρίου ἐλάλησεν ἐν ἐμοί, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐπὶ γλώσσης μου»⁵, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ θρονιῶδης ἀπειλὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ κατὰ τῶν σκανδαλοποιῶν: «οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται».⁶

Καὶ ἡ τελευταία ἐκείνη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὤρισε σαφῶς τὰ τῆς προσκυνήσεως τῶν Εἰκόνων. Ἔτσι, κατὰ τὰς θεοπνεύσιους ἀποφάσεις Τῆς ἡ ἀληθινῆς λατρεία ὀφείλεται μόνον εἰς τὸν Τριαδικὸν Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τὰς εἰκόνας. Διὰ τὰς Εἰκόνας ὑποδεικνύεται ἀπλῶς ἡ τιμητικὴ προσκυνήσις των, ἡ ὁποία πρῶτιστον σκοπὸν εἶχε νὰ φλογίσῃ τὸν ζῆλον τῶν προσκυνητῶν, διὰ τὰ ἀπομιμῶνται συνεχῶς τὴν ἔξοχον ἀρετὴν τῶν εἰκονιζομένων Ἁγίων. Δὲν παρεβίασε συνεπῶς ἡ Οἰκουμενικὴ ἐκείνη Σύνοδος τὴν σαφῆ Βιβλικὴν ἐπιτολήν: «οὐ ποιήσεις οὐρανῶ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς».⁷ Ἀπλούστατα ἠθέλησεν ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος νὰ ἐξασφαλίσῃ ὄχι βεβαίως λατρευτικὴν προσκυνήσιν τῶν Εἰκόνων, ἀλλὰ μόνον τιμητικὴν. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἠκολούθησε πιστῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος ἔγραψε: «δόξα, τιμὴ καὶ εὐχαριστία παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν».⁸ Ὅχι λοιπὸν τὰς ἐξ ὕλης κατεσκευασμένας παντοίας εἰκόνας, ξυλίνας, χαλκᾶς ἢ μαρμαρίνας τιμᾶ ἢ Ἐκκλησία, ἀλλὰ μόνον τοὺς εἰκονιζομένους εἰς τὸ ξύλον, τὸ μέταλλον ἢ τὸ μάρμαρον Ἁγίους, «οὓς ἀγωνισαμένους τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν»⁹ προβάλλει ἰδιαζόντως ὡς κατ' ἔξοχον ἀξιολογούμενον παράδειγμα εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς Τῆς, διὰ τὰ ἰσχύση ἐν δοξασιῶν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν: «Σήμερον αἱ ψυχαί, τῶν γηγενῶν ὑψοῦνται ἐκ γῆνιν». Σήμερον οὐρανοὶ γίνονται, τῶν Ἁγίων ἐν τῇ μνήμῃ· αἱ γὰρ πύλαι τῶν Οὐρανῶν ἐπαίρονται, καὶ ἡμῖν τὰ τοῦ Δε-

σπότην γνωρίζονται. Οἱ λόγοι τοὺς λόγους κηρύττουσι, καὶ αἱ γλώσσαι τὰ θαύματα μέλπουσιν...»¹⁰.

Β) Οἱ ἐχθροὶ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ βεβαία συντριπτικὴ ἡττιὰ των.

Ἀπὸ τοὺς πρῶτους μάλιστα χρόνους τῆς διαδόσεως τῶν Χριστιανικῶν ἰδεῶν ἐξέσπασαν αἱ λυσοαλέαι ἀντιδράσεις κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὰς εἶχε προφητεύσει ἄλλωστε ὁ Χριστός, διὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς Του εἶπεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους Του: «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον»¹¹. Καὶ αἱ ἀντιδράσεις ἐκεῖναι ἦσαν ἄλλοτε φανεραὶ καὶ ἐντελῶς θίγαι καὶ ἄλλοτε ὑπουλοὶ. Ἦδη αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μᾶς βεβαιώνουν διὰ τὴν διπλὴν μορφήν των¹². Θὰ ὁμιλήσωμεν ἐδῶ περιληπτικώτατα δι' αὐτάς. Καταφαίνονται ἀπὸ τοὺς ιερατικούς διωγμοὺς καὶ τὰς λοιπὰς σφοδρὰς αἵρέσεις ἀπὸ τὸν πρῶτον μέχρι καὶ τὸν διανύμενον αἰῶνά μας. Καὶ ἄς μὴ νομίση κανεὶς δι' ὀλίγα ἦσαν τὰ δεινὰ τῶν λεγομένων Εἰκονολατρῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἰσαύρων μέχρι τῆς ἀναστηλώσεως τῶν Εἰκόνων¹³. Ἐξ ἄλλου μετὰ τὰ δύο Ἐκκλησιαστικὰ σχίσματα¹⁴, γνωστὰ εἶναι τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα εἶχον ὑποστῆ οἱ Ὁρθόδοξοι ἀπὸ τοὺς Δυτικούς ὁμοθρόσκους των καὶ γνωστότεροι ἀκόμη αἱ συμφοραὶ, τὰς ὁποίας ὑπέστη τὸ Χριστιανικὸν στοιχεῖον τοῦ Βαλκανικοῦ καὶ Ἀσιατικοῦ χώρου ἀπὸ τοὺς Μουσουλμάνους, Ἀραβὰς καὶ Τούρκους.

Πρόθεσιν ἔχουν οἱ πάσης μορφῆς ἐχθροὶ τῆς Ὁρθοδοξίας νὰ τὴν ἐκδεμελιώσουν, ὄχι μόνον μὲ φανερά θίγαι μέσα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κίβδηλον διδασκαλίαν των καὶ τὴν ὑπουλον προπαγάνδαν των. Σήμερον ἡ κίβδηλος διδασκαλία καὶ ἡ ὑπουλος προπαγάνδα των εἶναι ἐμφανεστερά. Προφανῶς οἱ ἐπὶ εἰκοσιν αἰῶνες δολιοφθορεῖς ἀνήκουον τόσον εἰς τοὺς κοσμικοὺς ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἱερατικούς κύκλους. Ἔνα καὶ μόνον ἀπὸ τὰ πάμπολλα ἀποκροστικὰ ἱστορικὰ περιστατικὰ θὰ ἀναφέρωμεν ἐδῶ: Ὁ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος ἡμιαρειανίζων Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας Ἀνάκιος (340 ἢ 341 - 365), ὁ μονόφθαλμος, ἦτο μὲν εὐφροσύνα

5. Β' Βασιλειῶν, 32,2.

6. Ματθαίου, 18,7.

7. Ἐξόδου, 20,4.

8. Ρωμαίους, 2,10. Περβλ. Ματθ., 10,40 καὶ Ἀποκάλ., 19,10 καὶ 22,8.

9. Α' Τιμοθέου, 6,12. Β' Τιμοθέου, 4,7.

10. Δοξαστικὸν Αἶνων Ἐορτῆς Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐν Μηραίων Ἰανουαρίῳ (ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Ἀθήναι 1961, σελ. 255.

11. Ἰωάννου, 16,33.

12. Πράξεων, 5,34-42. 6,11-15. 7,54-60. 8,3. 9,1-2. 12,1-6,11. 13,8-11. 17,5-9. 19,23 ἔξ. 23,2-3. 23,10,12-14 καὶ 23,21,27.

13. 730-843 μ.Χ.

14. α) 867 ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου τοῦ Μεγάλου καὶ Πάπα Ρώμης Νικολάου τοῦ Α'. β) 1054 ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου καὶ Πάπα Ρώμης Λέοντος τοῦ Θ'.

τος καὶ εὐγλωττίατος, ἀλλὰ τελείως ἑλλιπῆς εἰς ἀκραιψότητα χαρακίτης. Καίεστη διαδόχως διὰ τὴν ἀναλόγως τῶν περιορισάσεων ἐναλλαγὴν τῶν φρονημάτων του. Ἐλέγεται ὅτι ἦτο «ἕτερος μὲν τὴν δόξαν, ἕτερος δὲ τὴν γλῶτταν», δηλαδή ἄλλα κατὰ βάθος ἐσκέπτετο καὶ ἄλλα φανερὰ ἐξεσιτόμιζε. Καὶ διὰ τῶν τοιούτων ἀξιωματίων μεθόδων του ἐπεξήτει τὴν παραπλάνησιν τῶν Ὁρθοδόξων¹⁵. Αὐτὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπεδείχθησαν μεγάλοι σκανδαλοποιοί, ἐναντίον τῶν ὁποίων ὁ Χριστὸς ἐξεσιτόμισε τὸ μνημειώδες ἐκείνο φρασίδιον Του: «οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται»¹⁶.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη οὐδόλως ὕστερῃ εἰς ἀπειλὰς καὶ προρρήσεις διὰ τὸ κακὸν τέλος τῶν πάσης μορφῆς ἁμαρτωλῶν, οἱ ὁποῖοι γίνονται δεινοὶ διώκται τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Γνωστὴ εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ Γιεζὶ νοσήσαντος ἐκ λέπρας¹⁷, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων φασίλων τιμωρηθέντων μὲ ὀδύνην ἐκζέματα¹⁸. Ἐπίσης ὁ Προφητὰς Δαυὶδ στιχογραφεῖ: «Θὰ διασκορπισθῶν ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ὅλοι οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας»¹⁹. «Οἱ κακοήθεις θὰ πέσουν εἰς τὰ δίκτυα τῆς δολιότητός των»²⁰. Ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη μᾶς βεβαιώνει δι' ἰδίους οἱ κατόπιν ψυχραίμου σκέψεως ἁμαρτήσαντες θὰ τιμωρηθῶν παραδειγματικῶς, συχνότατα μὲν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον των, ἀναμφισβητήτως ἁπλῶς κατὰ τὴν μετθανάτιον ζωὴν των. Ἡ βεβαίωσις τοῦ Χριστοῦ α) διὰ τὴν μετθανάτιον τιμωρίαν τοῦ πλουσίου καὶ τὴν ἄκραν εὐδαιμονίαν τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου²¹ καὶ β) διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν δικαίων καὶ τὴν αἰώνιον τιμωρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν κατὰ τὴν Δευτέραν Αὐτοῦ Παρουσίαν μᾶς ἀρκούν²². Καθὼς καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων διὰ τὴν τύφλωσιν εἰς τὴν Κύπρον τοῦ Μάγου Ἐλύμα, ὁ ὁποῖος σατανικώτατα ἀντέδρα εἰς τὸ Κήρυγμα τοῦ Παύλου²³.

Γ) Ὁ Ὑποδειγματικὸς βίος τῶν πιστῶν ἄκρως ἐνισχύει τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Ἀλλὰ διὰ τὴν βεβαίαν καὶ συντριπτικὴν ἦταν τῶν πάσης μορφῆς δολιοφθορῶν τῆς Ὁρθοδοξίας χρειάζεται ὁ ἄφογος βίος τῶν πιστῶν Ὁρθοδόξων,

15. Δημητρίου Μπαλάνου, Πατρολογία, σελ. 269, Ἀθήναι 1930.

16. Ματθαίου, 18,7.

17. Δ' Βασιλειῶν, 5,27.

18. Α' Βασιλειῶν, Κεφ. 5 καὶ 6.

19. Ψαλμός, 91,10.

20. Ψαλμός, 140,10.

21. Λουκᾶ, 16,19-31.

22. Ματθαίου, 25,31-46. Μάρκου, 13,32-37. Λουκᾶ, 21,

25-38. Ἰωάννου, 5,24-30.

23. Πράξεων, 13,6-12.

διδασκόντων καὶ διδασκομένων. Πράγματι τόσοι οἱ πρὸ Χριστοῦ ὄσον καὶ οἱ μετὰ Χριστὸν σπουδαῖοι πνευματικοὶ ἡγήτορες ὑψίστου ἠθικὸν καθάρωμα ἐθεώρησαν «τὸ τοὺς ἀνθρώπους βελτίονας ποιεῖν ἐν ταῖς πόλεσιν», ὅπως ἐδίδαξε καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἀνυπόστομος Ἀριστοφάνης (453 π.Χ. ἔτος γεννήσεως) εἰς τοὺς «Βατράχους»²⁴ του, τὴν ἔξοχον ἐκείνην κριτικὴν τῆς ἀρχαιοελληνικῆς λογοτεχνίας. Ἐπίσης ὁ Πλάτων (428 ἢ 427 - 348 ἢ 347), καθὼς μᾶς παραδίδει ὁ βιογράφος του Ὀλυμπιόδωρος²⁵, ὅταν ἤρωτήθη ἀπὸ τὸν Συρακούσιον τύραννον Διονύσιον ποῖον εἶναι τὸ βασικὸν καθήκον τοῦ σπουδαίου πολιτικοκοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου, μὲ ἄτρομον θάρρος ἀπεκρίθη «τὸ τοὺς πολίτας βελτίονας ποιεῖν». Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἐκείνην φράσιν ὁ αὐτὸς Πλάτων εἰς τοὺς «Νόμους» του ἀπεφάνθη ὅτι τόσοι ὁ χρυσοῦς ὁ εὐρισκόμενος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὄσον καὶ ὁ κείμενος εἰς τὸ ὑπέδαφος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν ἀρετὴν: «ὄ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσοῦς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος»²⁶.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους (384 - 322 π.Χ.) ὀνομασιτόματος εἶναι ὁ ὕμνος ἐκείνος πρὸς τὴν ἀρετὴν²⁷, ὁ ὡραῖα παραφρασμένος εἰς τὴν δημόδη γλῶσσαν ἀπὸ τὸν ἀειμνήστον Ἀκαδημαϊκὸν Σίμων Μενάρδον: «ἀρετὴ πολυβάσανη ἀγάπη τ' ἀνθρώπου, σὺ καμὰρι διαλεχτὸ τῆς ζωῆς, καὶ νὰ σβύσῃ γιὰ χάρι σου, Κόρη, καεῖς, εἶναι μοῖρα γλυκειά, ζηλευτὴ στήν Ἑλλάδα τόσοι ἔρωτα χύνεις σὺ τοῦ, γεννᾶς τόσοι λαχάρια, ὅπου πιὰ λησμονοῦν γονιούς, πλούτη, τοῦ ὕπνου ξεχνοῦν τὴν γλυκάδα...»²⁸.

Καὶ εἰς τὰς Βιβλικὰς Παροιμίας διαβάσομεν: «Εἰς τοὺς δρόμους τῆς ἀρετῆς ὑπάρχει ἡ ἀληθινή καὶ τερπνὴ ζωὴ, ἐνῶ οἱ δρόμοι τῶν ἐμπαθῶν καὶ τῶν μνησικακῶν ὀδηγοῦν εἰς τὸν θάνατον»²⁹.

24. Ἀριστοφάνους, Βάτραχοι, στίχ. 1008.

25. Ὀλυμπιόδωρου, Βίος Πλάτωνος, σελ. 3, ἐκδόσεως Διδότι.

26. Πλάτωνος, Νόμοι, 728a.

27. Ὑμνος Ἀριστοτέλους εἰς τὴν ἀρετὴν. Βλ. σελ. 149 εἰς Anthologia Lyrica, τῶν Hiller καὶ Crusius, Λειψία 1907.

«Ἀρετὰ, πολύμοχθε γένοι βροτείω,
θήραμα κάλλιστον βίω,
σᾶς πέρι, παρθένε, μορφᾶς
καὶ θανεῖν ζαλωτὰς ἐν Ἑλλάδι πότμος
καὶ πόρους τλῆναι μαλερὸς ἀκάμαντας,
τοῖον ἐπὶ φρένα βάλλεις
καρπὸν ἐς ἀθάνατον χρυσοῦ τε κρείσσω
καὶ γονέων μαλακωνυγῆτροιο θ' Ὑπνου...».

28. Βλ. Τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀπόδοσιν εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Στέφανος» δημοσιευθὲν τὸ 1924 λαμπρὸν πόνημα τοῦ ἀειμνήστον Ἀκαδημαϊκοῦ ἐκείνου Διδασκάλου Σίμων Μενάρδου.

29. Παροιμιαί, 12,28.

Ἀλλὰ ὁ ἄρτος καὶ ὑποδειγματικὸς βίος, ὁ ὁποῖος θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν συντριβὴν τῆς κακίας καὶ τὴν θριαμβευτικὴν ἐπικράτησιν τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ τὰ λαμπρὰ μόνον ἐγκώμια πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ πρὸ παντός μὲ τὰς ἐναρέτους πράξεις. Σοφώτατα ὁ Ἰησοῦς ἀπεφάνθη: «ὡς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὕτως μέγας κληθήσεται ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν»³⁰. Καὶ ἀσφαλῶς οὐδόλως εἶναι τυχαία ἡ τοποθέτησις εἰς τὴν φράσιν ἐκείνην πρώτου τοῦ ρήματος «ποιήσῃ» καὶ ἔπειτα τοῦ ρήματος «διδάξῃ». Φυσικῶς δὲν ἔχει σχεδὸν καμμίαν σημασίαν τὸ τί λέγουν οἱ ἄνθρωποι· θεμελιώδη σημασίαν ἔχει τὸ τί πράττουν. Δυστυχῶς συχνὰ εἶναι δυνατόν ἀρκετοὶ ἄνθρωποι νὰ πλέκουν μὲν λαμπρὰ ἐγκώμια εἰς τὴν ἀρετὴν, μὲ ὅλως ὅμως ἀποκρουστικὴν ὑποκρισίαν νὰ ἀσκῶν συνεχῶς πάντα τὰ ἔργα τῆς πολυμόρφου κακίας. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑποκρισία ἀποτελεῖ τὴν ἡγεμονίδα τῶν κακιῶν, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς ἐξέφώνησε τὰ πάμπολλα ἐκεῖνα «οὐαὶ» Αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα μᾶς παραθέτουν οἱ τρεῖς Συνοπτικοὶ Εὐαγγελισταί³¹.

Καὶ ναὶ μὲν ἔμφυτος εἶναι ἡ ἠθικὴ ἀτέλεια τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς διαλαλεῖται καὶ εἰς τὴν Βιβλικὴν Γένεσιν: «ἐργεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ»³², ἀλλὰ ἐδῶ ὑπάρχει τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου ὁ ὁποῖος, παρ' ὅλην τὴν ἠθικὴν του ἀτέλειαν, ἀγωνίζεται, ἐν μέσῳ παντοίων πικρῶν ἀντιξοοτήτων, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἠθικὴν του τελείωσιν καί, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ ἐξομωιωθῇ εἰς ἀγαθότητα μὲ τὸν Πανύψιστον Δημιουργόν Του. Ὁ Πλάτων ἄλλωστε ὁ πηρῶν τοῦ ἰδεαλισμοῦ εἶναι ὁ πρώτος, ὁ ὁποῖος ἐταῦσε τὴν ιδέαν τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνονται σαφέστατα τὴν ἠθικὴν ἀτέλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δὲν σκανδαλίζονται ὅμως, ἐπειδὴ βλέπουν συχνὰ σαφῶς φαῦλοι νὰ εὐδοκίμοῦν, τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἐπίγειον ζωὴν, παρὰ τὴν παχυλὴν φανλότητά των, ἀλλ' ἀτάραχοι βαδίζουν τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, μὲ τὴν ἀκλόνητον πεποίθησιν ὅτι, συχνότατα μὲν ἐπὶ γῆς, ἀσφαλέστατα ὅμως μετὰ θάνατον, θὰ δικαιωθῶν ὀλοφάνερα. Θὰ ἰσχύσουν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ στίχοι τοῦ Δανὶδ καὶ τοῦ Ἡσαίου: «οἱ δουλεύοντές μοι εὐφρανθήσονται»³³ — «εὐφρανθήσεται δίκαιος»³⁴ — «ὁ δὲ δοῦλός σου εὐφρανθήσεται»³⁵, καθὼς καὶ τοῦ Δανιήλ: «οἱ συνιέντες ἐκλάμπρουν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἔτι»³⁶.

30. Ματθαίου, 5,19.

31. Ματθαίου, 23,13-39. Μάρκον, 12,35-40. καὶ Λουκᾶ, 11,29-54.

32. Γενέσεως, 8,21.

33. Ἡσαίου, 65,13.

34. Ψαλμός, 57,11.

35. Ψαλμός, 108,28.

36. Δανιήλ, 12,3.

Ἐπὶ πλέον διὰ τὴν τελικὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας μᾶς διδάσκει τὸ Α' Βιβλίον τοῦ Ἑσδρα³⁷, ὅπου ἡ ἀλήθεια ταυτίζεται πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος (204 - 120 π.Χ.), ὁ ὁποῖος γράφει: «Μοῦ φαίνεται ὅτι τεραστίαν θεὰν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ φύσις ἔχει ἀποδείξει τὴν ἀλήθειαν καὶ πελωρίαν δύναμιν ἔχει προσθέσει εἰς αὐτήν. Καὶ ἐνῶ, ὡς γνωστόν, τὰ πάντα καταδιώκουν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπίστευε ὅλα τὰ πειστικοφανῆ φαινόμενα μὲ τὸ ψεῦδος ἐναντίον τῆς συμμαχοῦν, δὲν γνωρίζω μὲ ποῖον τρόπον μόνῃ τῆς αὐτῆς κατορθῶναι νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλοτε μὲν ἀμέσως φανερώσῃ τὴν δύναμιν τῆς, ἄλλοτε ὅμως μολοντοὶ πολλὴν καιρὸν ἔχει ἀπὸ σκότος σκεπασθῆ, τελικῶς ἡ ἀλήθεια μὲ τὴν ἰδικὴν τῆς δύναμιν ἐπικρατεῖ καὶ μὲ τὸν ἀγῶνά τῆς κατανακᾷ τὸ ψεῦδος»³⁸.

Καὶ πόσον συντελεῖ ὁ ὑποδειγματικὸς βίος διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ Χριστὸς ἰδίως καὶ πάλιν θρονιολαλεῖ τοῦτο, ὅταν λέγῃ: «οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα...»³⁹. Οἱ πράγματι Ὁρθόδοξοι, καὶ μάλιστα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἄλλωστε καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἀθανασίας, ἔχομεν ἀπαράβατον χρέος, παράλληλα πρὸς τὴν περιόνημον ἐκείνην ὑπόδειξιν τοῦ Χριστοῦ, νὰ φροντίζωμεν δι' ὅλων μᾶς τῶν δυνάμεων νὰ ἐφαρμόζωμεν ἐμπροστίως τὸν σίχον ἐκεῖνον τοῦ πνευματικοῦ μᾶς Γενάρου, Ὁμήρου (περὶ τὸ 800 π.Χ.): «αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμαινε ἄλλον»⁴⁰. Μὲ τοιοῦτους, καὶ μόνον τοιοῦτους, ὅρους εἶναι δυνατόν ὄχι μόνον νὰ ἐπαναφῆρωμεν εἰς τὸν δρόμον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ πάντα κατὰ ἀπολωλότα πρόβητα⁴¹ τὰ ἀπὸ καλοπιστίαν παραπλανημένα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφοπλισώμεν πλήρως καὶ τοὺς κατόπιν ψυχραῖμου σκέψεως πονηροὺς ἐχθροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Δ) Τὸ ἔργον τῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν Θεολόγων.

Ὅλαι αἱ λαμπραὶ παραδόσεις, ὅλοι οἱ ἔξοχοι θεολογοὶ καὶ οἱ πολῦτιμοι θεσσαυροὶ ὀφείλονται εἰς τὴν Θεολογίαν, διότι ἡ Θεολογία εἶναι τῆς Ὁρθόδοξης

37. Ἑσδρας Α', 4,35-40.

38. Πολυβίου, Βιβλίον ΙΓ', κεφ. 5 § 4-6: «Καὶ μοι δοκεῖ μείστην Θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις ἀποδείξει τὴν ἀλήθειαν καὶ μείστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. Πάντων γοῦν αὐτῆς καταγωνιζομένων, ἐπίστευε καὶ πᾶσάν των πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταυτομένων, οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτῆ δι' ἑαυτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποτὲ μὲν παραχρημαθεῖ κενῶσι τὴν αὐτῆς δύναμιν, ποτὲ δὲ καὶ πολλὴν χρόνον ἐπισκοπεθεῖσα, τέλος αὐτῆ δι' ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος.....».

39. Ματθαίου, 5,16.

40. Ὁμήρου, Ἰλιάς Ζ 208.

41. Λουκᾶ, 15,4.

Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Κ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

Τὴν Κυριακὴν 5 Φεβρουαρίου μὲ τὴν συμμετοχὴν Κλήρου καὶ Λαοῦ, τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως Πειραιῶς, ἐγένετο ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νεοεκλεγέντος Ἱεράρχου, Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου.

Μετὰ τὴν ὑποδοχὴν, τὴν ὁποίαν ἐπεφύλαξαν αἱ Ἀρχαὶ τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸν πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη χώρον, εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πειραιῶς, τὸν Μακαριώτατον καὶ τοὺς συνοδεύοντας Ἀρχιερεῖς, ἐσχηματίσθη πομπή, ἡ ὁποία διὰ τῶν ὁδῶν 34 Συντάγματος καὶ Β. Κωνσταντίνου, ἐφθασε

εἰς τὸν πρὸ τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου χώρον. Ἐκεῖ τὸν Σεβ. κ. Καλλινίκον προὑπάντησεν ὁ δήμαρχος Πειραιῶς μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου. Μετὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ δημάρχου καὶ τὴν ἀντιφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου ἡ πομπὴ ἐφθασε εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἔνθα καὶ ἔλαβε χώραν ἡ τελετὴ τῆς Ἐνθρονίσεως κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν. Ἀφοῦ ἀνεγνώσθησαν ἡ Ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Συνόδου πρὸς τὸ Πλήρωμα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως καὶ τὸ Πραξερικὸν Διάταγμα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ νέου Ποιμενάρχου, τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ, ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

Ἐκκλησίας τὸ ἰδιαίτερον λειτουργήμα, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει γενικῶς τὴν ζωὴν Τῆς. Κατὰ τὸν Παῦλον μάλιστα εἶναι ἡ ἱερουργία τοῦ Ἐδγγελίου τοῦ Θεοῦ⁴². Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ γίνεται λόγος περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θεολογίας, τὸ ὁποῖον «τρανῶς παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ χορὸς τῶν Ἁγίων Πατέρων, οἱ πολύφωτοι ἀστέρες, τὰ μωρπνοα ἄνθη τοῦ Παραδείσου, τὰ πάγχρυσα σίματα τοῦ λόγου»⁴³ καθὼς μέλει τὸ γνωστὸν Ἐκκλησιαστικὸν δοξασικόν.

Καὶ τὸ μυστήριον τῆς Θεολογίας ἐπιτελοῦν οἱ Θεολόγοι, Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοί. Καὶ οἱ δύο ἔχουν προσκληθῆναι νὰ ὑπηρετήσουν μὲ ἰσοτιμίαν τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ ἰσοτιμία τῶν ἐκείνη ἀπορρέει βασικῶς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἰσοτιμία τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν Ἁγίων. Καὶ μέλη ἰσοτιμία τοῦ σώματος τοῦ ἐγένοντο ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ πιστοὶ μέσῳ τῶν Μυστηρίων Βαπτίσματος καὶ Χρίσματος. Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ Θεολόγοι μετέχουν καὶ εἰς τὴν διδασκικὴν καὶ τὴν λατρευτικὴν καὶ τὴν ἡθικοκοινωνικὴν ἐνέργειαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ οἱ Κληρικοὶ διαφέρουν προφανῶς ἀπὸ τοὺς Λαϊκοὺς ὡς πρὸς τὴν Μυστηριακὴν Ἱερωσύνην. Ἀκόμη καὶ ὁ ἀπλούστερος παρατηρητὴς διαπιστώνει τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἄνδρας καὶ γυναῖκας συνεργάτας τοῦ Παύλου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔλαβον θεβαίως οὐδένα Ἐκκλησιαστικὸν βαθμόν, ἀπέσπασαν ὅμως θεματὰ τὰ ἐγκώμια τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν. Ἄλλωστε διὰ τὴν σπουδαίαν συμβολὴν τῶν Λαϊκῶν Θεολόγων διαφωτιστικώτατα μᾶς ὁμιλοῦν ἀρετὰ χωρία Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης⁴⁴.

Σήμερα ὁπότε, λόγω καὶ τῶν τεχνολογικῶν ἐπιτευγμάτων, ραγδαίωτα μεταβάλλεται ὁ σύγχρονος κόσμος, ὅλοι οἱ Θεολόγοι, Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ ἀπαράβατον χρέος ἔχουν νὰ διακρίνονται διὰ τὴν ὁρθὴν καὶ θαθεῖαν γνώσιν τῶν Γραφῶν, διὰ τὴν θεομῆν εἰς αὐτὰς πίστιν τῶν καὶ πρὸ παντός διὰ τὴν ὑποδειγματικὴν τῶν ζωὴν. Τὰ τρία αὐτὰ βασικὰ προσόντα τῶν θὰ ἀποδεικνύουν συνεχῶς, ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐτεροδόξους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πάσης μορφῆς ἑλθρόνους τὴν Ὁρθοδοξίαν πεπροικισμένην μὲ ζωικότητα, μὲ ζηλευτὴν δραστηριότητα καὶ δημιουργικὴν ἀποτελεσματικότητα. Εὐνόητον θεβαίως εἶναι διὸ μὲ τὴν ὁρθὴν διδασκίαν καὶ τὸν ἀμεμπτον βίον τῶν οἱ Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ Θεολόγοι ὀφείλουν μέχρις αὐτοθσίας νὰ ὑπερασπίζον τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἡ ὁποία βασίζεται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ εἰς τὴν Ἀποστολικὴν καὶ Πατερικὴν Παράδοσιν. Ὑπὸ αὐτὰς καὶ μόνον τὰς συνθήκας σχηματίζεται ἡ ἀκλόνητος πεποιθήσις διὸ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ συγκροτηθῇ μία ποίμνη καὶ εἰς Ποιμὴν, διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐπὶ γῆς ἡ περιπόθητος καὶ μόνιμος εὐδαιμονία, συμφῶνως μὲ τοὺς προφητικὸς δραματισμοὺς τοῦ Ἡσαίου⁴⁵ καὶ τὴν πρόρρησιν Αὐτοῦ τοῦ Ἰδίου τοῦ Μεσοπίου⁴⁶. Καὶ τότε ἴσως οἱ Θεολόγοι Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοί, ὅσον καὶ οἱ ἡγιασμένοι τοῦ Θεοῦ λαοὶ θὰ γίνον: «Τὰ τῆς Χάριτος ὄργανα, αἱ κινῆραι τοῦ πνεύματος, . . . οἱ τοῦ λόγου ῥήτορες, . . . οἱ ὁδηγοὶ πρὸς τὰ ἄνω, τοῦ Παραδείσου αἱ εἰσοδοὶ»⁴⁷.

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατισίτης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

42. Ρωμαίους, 15,16: «Εἰς τὸ εἶναι με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦντα τὸ Ἐδγγελίου τοῦ Θεοῦ...».

43. Δοξαστικὸν Αἶθρον Κυριακῆς τῶν Πατέρων τῆς Ἀ' Οἰκουμένης Συνόδου, ἐν: Πεντηκοστάριον (ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Ἀθήναι 1959, σελ. 185.

44. Ἡσαίου, 54,13. Ἱερεμίου, 31,33. Ἰωάννου, 6,45.

Ἐφρεσίου, 1,13. Β' Κορινθίους, 13,13. Φιλιπησίους, 2,1. Γαλάτας, 5,18 καὶ Ἑβραίους, 6,4.

45. Ἡσαίου, 11,5-9. 51,8. 65,25.

46. Ἰωάννου, 10,16: «καὶ γενήσεται μία ποίμνη εἰς ποιμὴν».

47. Στιχηρὰ Προσόμια Α' καὶ Δ' καὶ Στιχηρὸν Προσόμιο Α', Νείλου τοῦ Ξανθοπούλου, τοῦ Μεγάλου Ἐσπερωτοῦ τῆς Ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐν: Μηναῖον Ἰανουαρίου ἐνθ' ἂν. σελ. 242 καὶ 244.

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Πολιτικά, στρατιωτικά καὶ λοιπὰ ἀρχαὶ τῆς πό-
λεως τοῦ Πειραιῶς,

Εὐσεβὲς πλήρωμα,

Δικαιούμαι, ὡς πρῶτος τῆ ἰάξει τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς πρόεδρος αὐ-
τῆς, νὰ μετέσχω καὶ νὰ εὐφρανθῶ πρῶτος τὴν χα-
ρὰν ἐπὶ τῇ ἐοσήμερῃ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ
Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κ.κ. Καλ-
λινίκου, ὅστις ἀναλαμβάνει τὴν διαποιμάνει τῆς Ἱε-
ρασίας ταύτης Μητροπόλεως εἰς διαδοχὴν τοῦ μακαρι-
στοῦ Μητροπολίτου κυροῦ Χρυσοστόμου. Ἐγκαθίστα-
ται εἰς αὐτὴν, ψήφοις κανονικαῖς τῆς Ἱεραίας Συνόδου
τῆς Ἱεραρχίας, Ἱεράρχης ὅστις θὰ ποιμάνῃ τὸν εὐ-
σεβῆ λαὸν τοῦ Πειραιῶς θεοφιλῶς καὶ προεπόντως
ὡς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης φύσεως καὶ πολυποικίλου συν-
θέσεως τῆς Ἐπαρχίας ταύτης. Προβλήματα κοινωνι-
κῶν τάξεων ὅλων σχεδὸν τῶν μορφῶν, προνοίας, ἐκ-
παιδευτικά, κοινωνικά κ.ἄ. συνθέτουν τὸ ἰδιότυπον
τῆς Ἱεραίας Μητροπόλεως καὶ ἀπαιτοῦν πηδαλιουχίαν
συνετὴν καὶ καλὸν κυβερνήτην.

Ἄγιε Πειραιῶς, ἡ Θεία Πρόνοια σὲ ἐπροίκισε
μὲ προσόντα ἱκανὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ ἐνάρετος βίος σου,
ἡ κατὰ Θεὸν παιδεύσις σου καὶ ἡ συνετὴ μέχρι τοῦδε
πορεία σου ἐγγυῶνται ἀρχιερατεῖαν θεοφιλῆ καὶ καρ-
ποφόρον μὲ τὴν σιερὴν συμπαράστασιν τῶν ἀρχῶν, ὡς
καὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ ποιμνίου σου, τὴν
ὅποیان καὶ ὀφείλουν νὰ παράσχουν πρὸς τὸ κοινὸν
συμφέρον πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαβι-
ούτων. Ὡς τοποτηρῆτης μέχρι τοῦδε τῆς κληρω-
θείσης σοι Ἱεραίας ταύτης Μητροπόλεως, παραδίδων
σοι, ὡς Ἐκκλησία, τὸ πηδάλιον αὐτῆς, εὐχομαι ἁμοῦ
μετὰ τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν, ὅπως κατὰ τὸν χρόνον
τῆς Ἀρχιερατείας σου πνέῃ οὐριος ἄνεμος καὶ ὀδη-
γῇ τὸ σκάφος τῆς νοητῆς δικάδος τῆς Μητροπόλεως
ταύτης εἰς εὐδύους πάντοτε λιμένας. Πολλὰ τὰ ἔτη
τῆς Ἀρχιερατείας σου!

Ἐν συνεχείᾳ, ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πει-
ραιῶς, ἀπηθύθυε προσαγορευτήριον λόγον ὁ Ἱεροκλή-
ρυξ Πανός. Ἀρχιμ. κ. Γρηγόριος Παπουτσόπουλος,
εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατε Ποιμενάρχα ἡμῶν, Ἄγιε Πειραιῶς,

Σεβασμιώτατοι Ἄγιοι Ἀρχιερεῖς,

Ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Τὴν ἐπίσημον ταύτην καὶ ἱερὰν στιγμήν, εἰς τὴν
μετριότητά μου ἔλαχε ὁ τιμητικὸς κλήρος, νὰ διεγ-
μηρέσω τὰ θαυμάσια καὶ ἱερὰ συναισθήματα σύμπαν-
τος τοῦ εὐλαβεστάτου Πειραιῶτικου Ἱερατείου, καὶ ἐξ

ὀνόματος αὐτοῦ τὰ υἱικά νὰ ὑποβάλω σεβάσματα εἰς
τὸν νέον Προκαθήμενον τῆς Ἱεραίας Μητροπόλεως
Πειραιῶς.

Κατέχομαι ὑπὸ μεγάλης συγκινήσεως.

Ἀναζητῶ, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκω καταλλήλους λόγους
δοξολογητικούς, διὰ νὰ πλέξω ὕμνον εὐχαριστίας
πρὸς τὸν Φιλάνθρωπον Κύριον, ὁ Ὅποιος «ὄν εἶπα-
σεν ἡμᾶς ὀρφανούς»: ἀλλ' ἠδρόκησεν, ἀκριβῶς ἐξ
μῆρας μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ πρώτου Ποιμενάρχου
μας εἰς τὴν ποθητὴν Οὐράνιον Πατρίδα, νέον νὰ μᾶς
ἀποστείλῃ Πατέρα.

Τούτου τοῦ Πατρός, εἰς τὸ ἱλαρὸν πρόσωπον ἀτε-
νίζομετες, πάντες οἱ Ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως ταύ-
της, καὶ τὸν μέχρι σήμερον δραστήριον καὶ Θεοφιλῆ
βίον αὐτοῦ ἀναθεωροῦντες, πρῶτον μὲν, ἐγκάρδιον
ἐκφράζομεν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Σεπτὴν καὶ Ἀ-
γίαν Ἱεραρχίαν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας μας, διὰ
τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπὸ Θεοῦ ὀδηγηθεῖσαν ἐκλογὴν, εἰς
τὴν ὅποیان προέβη, πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ Ἀρχιε-
ρατικοῦ Θρόνου τοῦ Πειραιῶς. Ἐπειτα δέ, ἐκ τῶν
Ἁγίων Ἀποστόλων ἀποσπᾶντες τὸν ὕμνον, ὁμοψύ-
χως ἀναφωνοῦμεν:

«Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν Ὄνόματι Κυρίου!»

Καὶ μὴ φανῆ, παρακαλῶ, ἄστοχος ἢ ὑπερβολικὴ
ἢ προσφώνησις αὐτῆ. Διότι, θεβαίως, διὰ τὸν Σω-
τῆρα τοῦ κόσμου, εἰδικῶς, προφητικῶς προεγράφησαν
οἱ λόγοι οὗτοι καὶ πρὸς Ἐκεῖνον, ὡς ἔπρεπε, οἱ Ἄ-
γιοι Μαθηταὶ Του ἀπηθύθυαν αὐτούς. Ἄλλ' ὅμως,
ὁ Ἄγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος παραγγέλλει:

«Τὸν ἐπίσκοπον δὴλον ὅτι, ὡς
αὐτὸν τὸν Κύριον δεῖ προσβλέ-
πειν». Καὶ θεωρεῖ «προκαθήμενον
τὸν ἐπίσκοπον εἰς τόπον Θεοῦ,
καὶ τοὺς προεβυτέρους εἰς τὸ
πρῶτον συνεδρίον τῶν ἀποστόλων».
Καθὼς, λοιπόν, οἱ Ἄγιοι Ἀπόστολοι μετὰ τοῦ λαοῦ
ἐδοξολόγησαν τὸν Κύριον, εἰσερχόμενον εἰς τὴν Πόλιν
τῶν Ἱεροσολύμων, οὕτω καὶ σήμερον: καθὼς εἰσερ-
χεσθε εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς, Σεβασμιώτατε,
καὶ ἡμεῖς οἱ Ἱερεῖς, μετὰ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν
ἐκ θάθους ψυχῆς ταπεινῶς εὐχόμεθα: «Ὁ Θεὸς
νὰ Σᾶς εὐλογῇ, νὰ Σᾶς ἀγιάξῃ
καὶ νὰ Σᾶς κρατῆν, Σεβασμιώ-
τατε Πάτερ». Διότι ἐξ Ὄνόματος τοῦ Κυ-
ρίου ἔρχεσθε. Καὶ ἐν Ὄνόματι τοῦ Κυρίου ἀναλα-
βάνετε τὴν διαποιμάνειν τοῦ εὐσεβοῦς πειραιῶτικου λαοῦ.
Ἐγόμεθα δὲ δέβαιοι, ὅτι καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Ὄνομα-
τος τοῦ Κυρίου εἰσθε ἐτοιμοὶ αὐτοῖς πα-
σι τὰ πᾶντα νὰ γίνετε², ὡς καλὸς Ποιμη-
τὴν ψυχῆν ὑπέροτων προβάτων
τιθέμενος:

1. Ἰγν. Ἐφεσ. VI, Μαγν. VI.

2. Α' Κορ. θ', 22.

3. Ἰω. ι', 11.

Ὁ ἱερός Κλήρος τοῦ Πειραιῶς, Σεβασμιώτατε, ἐστέ βέβαιος ὅτι καὶ συνείδησιν τῆς ὑψηλῆς του ἀποστολῆς ἔχει, καὶ τοῦ Ἐπισκόπου καλῶς ἔχει μάθει τὸ ἀξίωμα νὰ τιμᾷ καὶ νὰ σέβεται. Τὰ ἰδανικά του εἶναι μεγάλα. Ἀκμαῖον τὸ Ὁρθόδοξον φρόνημά του. Καὶ ἤδη εἶναι ἔτοιμος νὰ τεθῆ εἰς τὴν ὑπακοὴν τῶν θεοφιλῶν κελευσμάτων τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος, διὰ νὰ ἀποδυνῆ εἰς νέους σκληρούς, ἀλλὰ καὶ μεθοδικούς ἀγῶνας «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀγίων... εἰς οἰκοδομήν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ»⁴. Μετὰ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἀειμνήστου πρώτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κυροῦ Χρυσόστομου, αἰσθανόμεθα ὅτι ἔχομεν ἀνάγκη τῆς Ὑμετέρας πείρας, καὶ τῆς Ὑμετέρας πεφωτισμένης καθοδηγητικῆς σκέψεως. Διότι δὲν διαφεύγει τῆς προσοχῆς Σας, ὅτι ὁ Πειραιεὺς, ὡς πόλις πολυάνθρωπος καὶ διομηχανική, ὡς ἐπίνειον τῆς Πρωτευούσης καὶ πρώτου λιμῆν τῆς Χώρας μας, παρουσιάζει ἴδιαιτέρας συνθήκας πολυποικίλου ποιμαντικῆς δραστηριότητος.

Πεποιθότες, ὅτι ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν ἀπὸ σήμερον τέκνων Σας, παραλλήλως δὲ καὶ συνεργατῶν Σας, δὲν θὰ παύσετε «δεόμενος τῷ Κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας»⁵ καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως ὑψώσετε ὁσίαν τὴν ἀρχιερατικὴν Ὑμῶν δεξιάν, ἵνα χορηγήσετε εἰς ἡμᾶς καὶ πάλιν τὴν Πατρικὴν Ὑμῶν εὐλογίαν. Καὶ εὐχηθῆτε, Σεβασμιώτατε, κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου πιστῶς διακονοῦντες, «μετὰ φόβον καὶ τρόμον τὴν σωτηρίαν» τῶν ψυχῶν καὶ ἡμῶν καὶ τοῦ λαοῦ νὰ κατεργαζώμεθα⁶, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην καθοδήγησιν Ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ μεθ' Ὑμῶν τῆς αἰωνίου Ζωῆς καὶ τῆς ἀφθάρτου Βασιλείας τοῦ Θεοῦ νὰ ἀξιοθώμεν.

Τέλος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Καλλίνικος ἀπῆρθε τὸν ἀκλόουθον ἐνθρονιστήριον λόγον.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἐν Χριστῷ Πατέρες
καὶ Ἀδελφοί,

Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ,

Ἐπιτιμιώτατοι Ἀρχοντες, πολιτικοί, δημοτικοί, στρατιωτικοί καὶ λιμενικοί τῆς πόλεως ταύτης,

Ἀδελφοί μου Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι,

Εὐλογημένε καὶ εὐγενικῆ ὀρθόδοξε πιστὲ λαὲ τοῦ Πειραιῶς,

Μὲ αἰσθήματα ὀλοκαρδίου ἐγγνωμοσύνης πρὸς τὸν θεῖον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα, τὸν Κύριόν μας

4. Ἐφ. δ', 12.

5. Πράξ. κ', 31.

6. Φιλιπ. β', 12.

† Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιῶς
κ. Καλλίνικος

Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ μὲ θαυδεῖαν συναισθησὶν τῶν πολλαπλῶν ἐνθωνῶν καὶ πολυμερῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἐπωμίζομαι, ἴσταμαι, κατὰ τὴν πανεπίσημον καὶ ἱστορικὴν, ἀλλ' ἐν ταυτῷ καὶ ὑποβλητικὴν καὶ κατασκευαστικὴν ταύτην δι' ἐμὲ σιγμῆν, ἐπὶ τοῦ περικλειοῦς Θρόνου τῆς πολυανθρώπου ταύτης Ἱερᾶς Μητροπόλεως τοῦ Πειραιῶς, τὸν ὁποῖον ἐπὶ 12ετίαν ὄλην ἐκλείσειν ὁ ἀειμνήστος προκατόχος μου καὶ πρώτος Ποιμενάρχης αὐτῆς κυρὸς Χρυσόστομος, ὅστις, ἀπὸ τῆς ἐξαιρέτου ταύτης σκοπιᾶς, ὑπὲρ Χριστοῦ, καλῶς ἀγωνισθεῖς, καὶ τὴν καλὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν δοὺς πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἔσχεν «ἐγκαρπον καὶ τελείαν ἀνάλυσιν» (Α' Κλήμ. XL, IV, 5) μεταφνευθεῖς εἰς τὴν ἀγήρω μακαριότητα ἐνθα εἰς τὸ ἐπουράνιον καὶ νοερὸν παρεδρεύει θυσιαστήριον. Εἴη αὐτοῦ ἡ μνήμη αἰωνία καὶ αἱ ὑπὲρ τῆς λογικῆς ταύτης ποιήσεως εὐχαὶ αὐτοῦ διηνεκεῖς καὶ διάπυροι.

Δὲν μὲ θαυβοῖ τῆς σημερινῆς ἡμέρας ἡ δόξα, οὐτε τοῦ ὑψηλοῦ μου ἀξιώματος ἡ αἴγλη. Μὲ συνέχει μάλλον καὶ μὲ συγκλονίζει ἡ συναισθησὶς τοῦ ὑπερτάτου χρέους μου, ὡς Ποιμενάρχου καὶ Πνευματικοῦ Πατρός, ἀπέναντι τῶν πνευματικῶν μου παιδιῶν

«ὃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός» καὶ τὰ ὅποια κατοικοῦν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν περιοχὴν ταύτην. Δὲν εἶναι μία τυχαία πόλις ὁ Πειραιεύς. Εἶναι ἢ μετὰ τὴν προαιεῦσαν σημαντικώτερα, ἴσως, πόλις τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ εἰς τοὺς κόλπους τῆς φιλοξενεῖ καὶ τὸν πρῶτον τῆς πατρίδος λιμένα καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς στεγάζει νευραλγικούς τοῦ τύπου ὀργανισμούς. Εἶναι πολυ-άνθρωπος πόλις, μὲ παράδοσιν καὶ ἀρχοντιά, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις δεδικαιολογημένας. Καὶ οἱ ἐθγενεῖς κάτοικοί τῆς, διακρινόμενοι διὰ τὴν θεοσέβειάν των, συγκροτοῦν τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ πειραϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ὅποια ὡς «ἀμπελος ἐν κληματοῦσαν» (Ῥω. 10,1), πᾶσα καρποφόρος —κατὰ τὸν ψαλμῶδον— ὡραία πᾶσα (Ψαλμ. 64,10) καὶ ἀληθινὴ (Ἰερ. 2, 21), ἔχει ἐγγράφει, μὲ τὴν παρουσίαν καὶ καθοδήγησιν ἡγετικῶν κατὰ καιροὺς θρησκευτικῶν φροτογνωμιῶν, πολύκαρπον καὶ καλλίκαρπον ἱερὸν ἱστορίαν, μὲ σημαντικὰς πνευματικὰς κατακτήσεις, αἱ ὅποια ἀποτελοῦν κεφάλαιον μέγα καὶ τίτλος φιλοθέου τιμῆς. Τοιαύτης Ἐκκλησίας ἢ πανοθενῆς τοῦ Κυρίου Δεξιὰ ἀνέδειξε με, τὸν ἐλάχιστον, Ποιμένα καὶ Ἐπίσκοπον, καὶ τοιοῦτον πιστοῦ λαοῦ ἐκάλεσέ με ὅπως ἡγηθῶ, ἢ τοῦ Θεοῦ Χάρις, εἰς μίαν πορείαν δυσχερῆ καὶ περιπετειώδη, διὰ μέσον τοῦ παρόντος κόσμου θάινουσας καὶ εἰς τὴν ποθητὴν αἰωνιότητα καταλήγουσας. Τὸ γεγονός τοῦτο μὲ συνταράσσει καὶ ὄλην μου τὴν ὑπαρξιν δονεῖ. Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι τὸ Παράγιον Πνεῦμα ἀρχιτεκτονεῖ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» (Μ. Βασιλ. Ρ.Μ. 30, 289), ὅσοιόν ἢ βαρῆς τῆς ἐπισκοπικῆς διακονίας καὶ αἱ ἐνθύναι τῆς ἐπισκοπικῆς τιμῆς οὐδόλως κουφίζονται ἐκ τῆς ἀληθείας ταύτης, ἀλλ' ἀντιθέτως προβάλλουν ἐντιονώτερον, ἰδίως ὅπου αἱ συνθῆκαι τὸ ἐπιβάλλουν, ὡς εἰς τὴν προκειμένην συμβαίνει περὶ τωσιν.

Διὰ τοῦτο ὁμολογῶ πρὸς πάντας ἐν πάσῃ εὐκρινεῖα, ἰδιαίτερος δὲ πρὸς σέ, ἀγαπητέ μου λαὸ τοῦ Πειραιῶς, ὅτι δὲν μὲ ἀπασχολοῦν διόλου τὰ δικαιώματά μου, τὰ ἐκ τῆς ὑψηλῆς μου θέσεως ἀπορροῶντα, οὔτε μὲ ἐντυπωσιάζει τὸ θάμβος τῶν ἀποδιδόμενων τιμῶν, οὔτε ἰλιγγιᾷ με τὸ ἕψος τοῦ Θρόνου. Μία καὶ μόνη σκέψις μὲ διακατέχει καὶ εἰς αὐτὴν προσβλέπω μὲ ὄλας μου τὰς δυνάμεις: πῶς θὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἐνμένειαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς ἐλπίδας τὰς ἰδικὰς σου. Πῶς θὰ διακονήσω πιστότερον καὶ ἀξιώτερον τὰς πνευματικὰς σου καὶ τὰς ἄλλας σου ἀνάγκας. Πῶς θὰ ἱκανοποιήσω τὰς δικαίας προσδοκίας, πὸν στηρίζεις ἐπὶ τὴν πνευματικὴν σου ἡγεσίαν. Ἡ ἱερωσύνη —κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον— «οὐκ εἰς ἐξουσίαν φέρει, οὐκ εἰς ἕψος ἐπαίρει, οὐ δεσποτεῖαν παρέχει...», ἀλλ' «ὅς ὁ Πατὴρ ἔδοξίμασε τοῦτους κατ' ἐξουσίαν τοῖς ἰδίοις ἀδελφοῖς δουλεύειν ἡξίωσεν. Τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἐν-στερνιζόμενος, δὲν ἔρχομαι ἐδῶ ὡς ἀπόστολος δεσπότης, ἀλλ' ὡς ἐμπροσθήγορος πατὴρ καὶ πρόθυμος ὑπερέτης τοῦ ποιμνίου μου. Δὲν ἔρχομαι διὰ τὴν ἀπολαύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναλωθῶ. Δὲν ἔρχομαι δι' ἀνάπαισιν, ἀλλὰ δι' ἀγῶνα καὶ ἐργασίαν. Δὲν ἔρχομαι διὰ δόξαν, ἀλλὰ διὰ μόχθον καὶ θυσίαν. Ἡ καρδιά

μου —πιστεύσατέ με— εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγάπην καὶ στοργὴν πρὸς τὸν κλήρον καὶ τὸν λαὸν αὐτόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀνύστακος θὰ εἶναι ἢ μέριμνα καὶ φροντίς μου διὰ τὴν ψυχικὴν καλλιέργειαν καὶ πνευματικὴν κατάρτισιν τοῦ ποιμνίου μου.

Γνωρίζω τῶν χαλεπῶν καιρῶν μας τὸν κλύδωνα. Ἐγὼ ἐπὶ γνῶσιν καὶ τῶν ὀλισθητικῶν καὶ ἀθεϊστικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς μας, τὰ ὅποια μαστίζον τὰς συνειδήσεις καὶ προτείνουν ὑποκατάστατα τῆς θρησκείας. Καὶ τῶν ποικιλωνύμων ἰδεολογιῶν, πὸν, ὡς λίθας, σαρώνουν τὸν τόπον μας. Καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἀποχρωματισμοῦ, πὸν λυμάνεται τὰς ψυχὰς τῶν νέων μας. Καὶ τοῦ διαχίτου ἀντικλησιαστικοῦ καὶ ἀντικληρικοῦ πνεύματος, πὸν ὡς ἐπιπολάζουσα προὐχέτω, ἰδίᾳ εἰς τὰ μεγάλα ἄστικα κέντρα, κατακλύζει ὡς χειμαρρὸς τὴν ζωὴν μας. Καὶ τῶν ἡδονιστικῶν καὶ εὐδαιμονιστικῶν τάσεων τῆς ἐποχῆς μας, πὸν μαραίνουσι ὅτι ἱερὸν ὑπάρχει ἐντὸς μας. Καὶ τοῦ ἐπικινδύνοιο κλονισμοῦ θεοσῶν ἱερῶν καὶ ἀξιών, διὰ τῶν ὁποίων ἐστερεώθη ὁ ἐν παρκαμῇ ἤδη εὐδοκίμοιο πολιτισμὸς μας.

Αἱ διαπιστώσεις μου αἰτὰ ἐπιβάλλουν εἰς τὸν πνευματικὸν ἡγέτην, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἐπίσκοπον, νὰ ἀναλάβῃ τὴν πανοπλίαν τοῦ Πνεύματος καὶ νὰ καταστῇ ἀγωνιστὴς γενναῖος, μάρτυς Χριστοῦ τολμηρὸς, φορεὺς τῆς ἀλλαγῆς εἰς τὴν κοινωσίαν, οἰκοδόμος ψυχῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι, ἐν μέσῳ ὑμῶν, —ὡς καὶ μέχρι τοῦδε ἠπῆρξα, μὲ τὸ ἔλκος τοῦ Κυρίου— ἢ ζῶσα μαρτυρία καὶ ἢ φανερὰ παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ἐρχομαι νὰ ἀντιπαλαίωμαι πρὸς τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἱερῆς ταύτης παρεμβολῆς, διὰ νὰ ἐπιτύχω «τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν, τῆς Ἐκκλησίας τὴν οἰκοδομήν» (Δόγος σι' περὶ ἱερωσύνης). Τὰ ὄπλα μας εἶναι πνευματικὰ καὶ μὲ αὐτὰ θὰ πολεμήσωμεν. Δὲν προτίθεμαι νὰ ἀργῶ. Ἀλλὰ νὰ μάχωμαι καὶ νὰ πολεμῶ, νὰ διδάσκω καὶ νὰ κατηγῶ, νὰ ὀδηγῶ καὶ νὰ κατευθύνω, νὰ φωτίζω καὶ νὰ φρονεῶ, νὰ συμπαιρῶσται καὶ νὰ βοηθῶ, νὰ θυσιάζωμαι καὶ νὰ μοχθῶ. Εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας σας ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι παρών. Καὶ εἰς τὰς πνευματικὰς καὶ εἰς τὰς ὀλικὰς καὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ εἰς τὰς πολιτιστικὰς.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ὁ οὐραγὸς τῆς ζωῆς. Εἶναι πρωτοπόρος. Δὲν ἀνήκει εἰς τὸ ὄλικὸν τοῦ μουσειοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ζῶσαν πραγματικότητα. Δὲν εἶναι διὰ νὰ θάπτη μόνον τοὺς νεκρούς, ἀλλὰ, κυρίως, διὰ νὰ ρυθμίσῃ καὶ ἐξωραίσῃ καὶ ἐκπολιτίσῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀποστολή τῆς καὶ τὸ ἔργον τῆς ταυτίζονται μὲ τὴν ἀποστολήν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων ἰδρυτοῦ τῆς. Ἐντεῦθεν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ κατευθύνῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, νὰ καλλιερῆ γρηγορῶς χαρακτῆρας, νὰ ἐξανθρωπίσῃ τὸν ἀνθρώπον, νὰ δημιουργῆ ἕγχι βιῶματα, νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀρετήν, νὰ ἀναπτύσῃ τὴν ὀρθόδοξον εὐσέβειαν, νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν μοναδικὴν καὶ ἀκτινοβολοῦσαν σοφίαν τοῦ Ἐὐαγγελίου, νὰ σώσῃ ψυχὰς, νὰ ὀδηγῇ πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐργον

επίσης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ ὑποδεικνύη τὸ ἀληθῶς δέον, νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀξιοκρατίαν, νὰ μέμφεται τὴν ποικίλην ἀδικίαν, νὰ σηλιευῇ τὴν κακοήθειαν, νὰ διδάσκῃ τὴν ἀγάπην. Ἐν μᾶ λέξει ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ λύτρωσις καὶ σωτηρία τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ζῶντος ἀνθρώπου.

Τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ παρῶν ἐπὶ τὴν χάριν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ Θεοῦ, φιλοδοξῶ νὰ καταστήσω τὴν Ἱ. Μητροπόλιν ταύτην ἕνα πνευματικὸν ἐργαστήριον, ὅπου καὶ ὁ γραπτὸς καὶ ὁ προφορικὸς θεῖος λόγος θὰ καλλιεργηθῇ, ἡ θ. λατρεία θὰ τονωθῇ, τὰ ὄπλα τοῦ Πνεύματος θὰ ἀξιοποιηθῶν πρὸς καθαίρεσιν ὀγκρωμάτων, καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότης θὰ ἐξαπλωθῇ διὰ τὴν ἀγκαλιάσιν πλουσίους καὶ πτωχοὺς, ἀρχοντας καὶ ἀρχομένους, ἐργάτας τοῦ πνεύματος καὶ ἐργάτας τοῦ μόχθου. Ἀνοίγωμε τὰ χέρια μας διὰ νὰ κλείσωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας ὅλους, εἰ δυνατόν, τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐπαρχίας ταύτης. Καὶ ἐκείνους ποὺ τιμοῦν τὸν Θεόν, καὶ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀρνούνται, χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ παύουν νὰ εἶναι παιδιά Του καὶ ἀδελφοί μας. Καὶ ἐκείνους ποὺ τὸν λατρεύουν, καὶ ἐκείνους ποὺ τὸν λοιδοροῦν. Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δίκαιοι καὶ ἀδικοί, σώφρονες καὶ πλανημένοι, ἐνάρετοι καὶ ἀμαρτωλοὶ εἶναι παιδιά τῆς. Χωρὶς διακρίσεις, λοιπόν, θὰ ἀνοίξωμε πρὸς ὅλους διάπλατα τὰς πύλας τῆς Ἐκκλησίας, θὰ διαλεχθῶμεν μὲ τοὺς ἀντιρρησίας καὶ ἀμφισβητίας, θὰ κύψωμεν μὲ στοργὴν ἐπάνω εἰς τὴν χρυσὴν μας ἐλπίδα, τὴν νεολαίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Θὰ ἀρτυρήσωμεν διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς οἰκογενείας, ποὺ διέρχεται δεινὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἠθικὴν κρίσιν καὶ σείεται ἐκ θεμελίων. Θὰ ἐνδιαφεροθῶμεν διὰ τὸ πολὺν γῆρας, θὰ ἀγκαλιάσωμε τοὺς ἐργάτας θὰ πονήσωμε μὲ τοὺς πονοῦντας, θὰ κλαύσωμε μὲ τοὺς κλαίοντας. Ὁ καλὸς ποιμὴν ὀφείλει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μωριάκις τὸν προφητικὸν λόγον: «τὸ ἀπολωλὸς ζητήσω καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέψω, καὶ τὸ συντριμμένον καταθήσω καὶ τὸ ἐκλείπον ἐνίσχυσω καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω καὶ θσοκήσω αὐτὰ μετὰ κρίματος» (Ἰεζ. 34, 16). Οἱ λόγοι οὗτοι ἔστρωσαν τὸ σύμβολον τῆς ἀρχιερατικῆς μου ἀποστολῆς.

Καὶ νῦν, ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ, νὰ ἀπευθυνθῶ εἰδικῶς πρὸς τὸν εὐαγγῆ ἱερὸν Κλῆρον μου.

«Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες» εἶμαι ἀπὸ σήμερον ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς πατὴρ φιλόσοργος καὶ προστάτης θεομύτατος. Θέλωμεν οἱ πάντες Κλῆρον εὐλαβῆ καὶ ἐμπνευσμένον. Ὁχι ἐπαγγελματίαν, ἀλλὰ ἐργατικόν, ἱεραποστολικόν, ἀνιδιοτελῆ, ἀφιλόδογον, εἰλικρινῶς ἀφωσιωμένον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τοιοῦτους σὰς θέλω καὶ ἐγώ. Ἁγίους καὶ τελείους, κατηγορημένους καὶ ἐν μηδενὶ λειπομένους. Καλῶς προϊσταμένους τῶν οἰκῶν σας καὶ τῶν ἐνοριῶν σας. Ἔχετε οἰκογενείας καὶ ἀνάγκας ἑλικίας. Δὲν τὰς ἀρνοῦμαι οὔτε τὰς ἀγνωῶ. Ἐπιθυμῶ νὰ ζῆτε ἀξιοπρεπῶς. Καὶ ὁ λαὸς μας τὸ θέλει αὐτό. Καὶ ἐγὼ μὲν προσωπικῶς θὰ συνεχίσω τὴν ἕως ἴωρα σταθερὰν

γραμματὴν μου. Οὐδέποτε ἔλαβόν τι πλέον τοῦ μισθοῦ μου ἀργυρίου ἢ χρυσοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα. Τὸ αὐτὸ θὰ ἐξακολουθήσω πράττειν καὶ ἐφεξῆς. Παντοῦ θὰ εἶμαι παρὼν τελείως δωρεάν. Σεῖς ὅμως δικαιοῦσθε νὰ πορίζεσθε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως δὲν θὰ εὐνοήσω τὸν πλουτισμὸν καὶ δὲν θὰ ἀνεχθῶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐπαγγελματισμοῦ, τὸ ὁποῖον κορυφώνει συνειδήσεις καὶ διασύρει ἐν τῷ συνόλῳ του, ὅλως ἀδίκως, τὸ ἱερὸν σῶμα τῶν Κληρικῶν μας. Ἡ ἱερωσύνη εἶναι προσφορά, εἶναι ἰσχυρὸς, εἶναι θυσία. Καὶ προσέχει τὸ πνευματικὸν τοῦ ἕλικου συμφέροντος. Ὁ Ἐπίσκοπος σας μὲ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ζῆ, καὶ ἐπιθυμία του εἶναι καὶ σεῖς νὰ ἔχετε τὸ αὐτὸ βίωμα.

Ἄς γνωρίζουν οἱ εὐλαθέστατοι κληρικοὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας, ὅτι μεγάλως ἐπιμῶ τὴν ἱεραποστολικὴν τῶν δραστηριότητα, τὴν ποιμαντικὴν τῶν δοξῶν, τὴν καλὴν, περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαρτυρίαν τὴν ὁποίαν καθημερινῶς δίδουν. Οἱ καιροὶ σήμερον εἶναι δύσκολοι. Ὅτι ἄλλοι κορυφίζουν, ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ οἰκοδομῶμεν καὶ τὰς πληγὰς νὰ ἐπουλώσωμεν, καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ συντηρῶμεν δι' ἕνα αἰῶρον καλύτερον ἀπὸ τὸ σήμερον. Παρήλθεν ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ μόνῃ ἡ θέα μας προῦξένει σεβασμὸν καὶ ἀναγνώρισιν. Σήμερον θὰ τιμηθῶμεν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς μας, μόνον ἐὰν τιμήσωμεν τὴν ἀποστολὴν μας, μόνον ἐὰν ὡς θρόνον μας ἔχομεν τὰς καρδίας των, μόνον ἐὰν ἡ ζωὴ μας εἶναι συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχὰς μας. Ἄλλως θὰ παραμερισθῶμεν καὶ θὰ περιφρονηθῶμεν ὄχι μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ μήνυμα, τοῦ ὁποῖου εἴμεθα φορεῖς. Ἐργασθῆτε, λοιπόν, μὲ φιλοτιμίαν, μὲ πίστιν καὶ μὲ συνέπειαν. Ἐργασθῆτε, ἐπὶ πλέον, μὲ τρόπον σύγχρονον καὶ ὄχι ἀπηρχαιωμένον. Θέσατε τὸν παλαιὸν οἶνον εἰς ἀσκὸς νέου. Ἀποδείξατε ὅτι ἡ θρησκεία δὲν εἶναι ὄπιον τοῦ λαοῦ, ἀλλ' εἶναι ἡ ζωτικὴ του ἐπιτέλεια. Μὲ καλοὺς Κληρικοὺς θὰ ἔλθῃ ἡ ἀναγέννησις, ἡ ἀνοιξίς καὶ ἡ καρποφορία.

Ἐπιθυμία μου, ἐπὶ πλέον, εἶναι οἱ Κληρικοὶ μου νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ζοῦν ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, ἀναστρεφόμενοι ἐν ἀπλότην μετ' ἀλλήλων καὶ μετ' ἐμοῦ, μὴ στενάζοντες καὶ μὴ γλωσσαλοῦντες. Ἐφ' ὅσον θὰ εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ ποιμαντικά των καθήκοντα καὶ θὰ διατηροῦνται μακρὰν ἐκδηλώσεων ἀσυμβιβάσιων πρὸς τὸ μέγα λειτουργημάτων, ἃς εἶναι βέβαιοι ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ μου θὰ εὐρουν ὄχι μόνον ἀγάπης ἀντίδοσιν ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ διακονίας πνεῦμα. Ἄς προσβλέπον δὲ πρὸς με ὡς πρὸς πατέρα καὶ ἀδελφόν, ἄνευ διαμεσολαβήσεως οἰουδήποτε τρίτου.

Αὐταὶ εἶναι αἱ σκέψεις μου καὶ αἱ προθέσεις μου. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρόγραμμά μου. Βοηθήσατέ με ὅλοι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του. Προτίσιτωσ οἱ ἱερεῖς μου. Ἐλπίζω, ὅτι ὁ λαὸς μας θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν προσπάθειάν μας. Ζητῶ ὅλων τὰς προσερχάς. Ἰδιαιτέρως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ, τὸν ὁποῖον ἐκ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΤΡΕΜΠΕΛΑ*

(ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ ΕΠΙΜΑΧΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ)

Θὰ πρέπει ὅμως, μετὰ τὴν ἱστορικὴν ἀναδρομὴν ταύτην, νὰ ἴδωμεν καὶ τὴν θεωρητικὴν διακρίσιν τοῦ ἔργου τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων καὶ ομάδων, κυρίως δὲ ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Π. Τρεμπέλα, περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλοι ἄλλα ἀποφαίνονται.

«Ἡ δράσις τοῦ Π. Τρεμπέλα συνδέθηκε στενὰ — παρατηρεῖ ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Εὐάγ. Θεοδώρου — μετὰ τὴν ἀδελφότητα Ζωὴ καὶ Σωτήρ, τῶν ὁποίων τὸ ἔργο, ποῦ εἶναι σημεῖο ἀντιλεγόμενον θὰ κριθῇ ἀπ' τὴν ἀδέκαστην καὶ δίκαιην κρίσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἡ ὁποία δὲν κρίνει τὰ πρόσωπα καὶ τὴν πνευματικὴν κινήσιν ὑπὸ τὴν περιορισμένην ὀπτικὴν γωνίαν προσωπικῶν συναρτήσεων, συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν, ἀλλ' ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀντικειμενικὴν ἐκτίμησιν τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων, τῶν πολυπλόκων διασυνδέσεων καὶ τῶν ποικίλων ἐπιπτώσεων καὶ συνεπειῶν τῶν ἐκδηλώσεών τους, ὡς καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ κατὰ πόσον δεσπόζει ὡς κριτήριον τῆς δράσεως τὸ πρῶτον τοῦ Ὀλοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῶν ὁποιοδῆποτε μέσων αὐτῆς» («Ἐκκλησία» ἔ. 1978, σ. 36). Βεβαιώνει δὲ ὅτι ὁ Τρεμπέλας «ἦταν ὁ ἀγωνιστὴς θεολόγος, ποῦ ἔθεσε τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὸ σαγηνευτικὸν ρητορικὸν, διαλεκτικὸν καὶ συγγραφικὸν τάλαντον τῆς ὑπερησίου τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας πρὸς θεραπείαν τῶν ποικίλων θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν ἀναγκῶν αὐτῆς» (αὐτόθι σ. 37). Καὶ καταλήγει: «Ὁ Τρεμπέλας... δὲν ἀνήκει σὲ μιὰ μερίδα, μὰ μετὰ τὸν πλουραλισμὸν τοῦ δυναμισμοῦ τοῦ ξεπέρασε τὰ

πλαίσια ὁποῖα σδῆποτε μερίδος καὶ ἐκπροσωπεῖ ὁλόκληρην καὶ ἀκέραιην τὴν Ὀρθοδοξίαν» (αὐτ. σ. 39).

Ὁ Καθηγητὴς Π. Μπρατσαϊώτης παρατηρεῖ περὶ τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων «τὰς μεγαλυτέρας ὑπηρεσίας διὰ μιάν θεμελιακὴν ἀναστήλωσιν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ ἐπέτυχον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως αἱ... ὀρθόδοξοι χριστιανικαὶ κινήσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μέγιστον τμήμα ὀφείλονται εἰς ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ διακρίνονται γενικῶς διὰ τὸν ἰδιαίτερον ρόλον τὸν ὁποῖον ἐπαίξουν εἰς αὐτὰς τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον» (παρὰ Ἡλ. Μαστρογιαννοπούλου, Τὸ πλῆθος τῶν χριστιανῶν, σ. 77).

Ὁ ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος (ἐνθ' ἀν. σ. 68) ἀναφέρεται εὐθέως εἰς τὸ ἐρώτημα: «εἰσθε ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν ὀργανώσεων;». Καί, διερευνῶν τὸ ζήτημα ἱστορικῶς, συμπεραίνει: «καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον εἰς ἄλλας ἐποχὰς πυρῆνες δράσεως τῶν χριστιανῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν εἰς τὴν ἐποχὴν μας διὰ δύο λόγους: Ἀφ' ἑνὸς διότι ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης καὶ μαζικῆς ἐκκοσμητικῆς καὶ ἀποχριστιανιστικῆς, ἡ ὁποία ἐπιβάλλει εἰδικὰ καὶ ριζικὰ προσπαθείας, ἀφ' ἑτέρου διότι ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ τῆς ἀπελευθερώσεως, ἀνεξαρτοποιήσεως καὶ κινήσεως τοῦ ἀτόμου. Εἰς αὐτὴν τὴν μεγάλην σύγχρονον ἐπανάστασιν οἱ χριστιανοὶ ἔπρεπε νὰ μείνουν παθητικὰ κλεισμένοι εἰς τὸν ἑαυτῶν ἢ νὰ κινητοποιηθοῦν ὑπευθύνως καὶ συλλογικῶς ὑπέκοντες εἰς τὴν τεραστίαν ἀνάγκην τῶν καιρῶν;».

Ὁ μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης λέγει περὶ τῶν ὀργανώσεων ὅτι «πρόκειται περὶ συγχρόνου

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 86 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

μέσης καρδίας εὐχαριστῶ καὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν πρὸς τὴν ἐλαχιστοτήτά μου ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην τοῦ. Ζητῶ ἐπίσης τὰς προσευχὰς τῶν Σεβασμιωτάτων ἀγίων ἀδελφῶν Ἀρχιερέων, ποῦ με τιμοῦν σήμερον διὰ τῆς πολιτίμου παρουσίας τῶν εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην τελετῶν. Τοὺς εὐχαριστῶ καὶ τοὺς ἀσπάζομαι ἀδελφοποδῆτως. Ζητῶ τὰς προσευχὰς τῶν ἐντίμων ἀρχόντων τοῦ Νομοῦ μας, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἀρχῆς περιέβαλον μετ' ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως τὴν ταπεινότητά μου καὶ ἐξεδήλωσαν τὰς ἀγάθας, ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας μας, προθέσεις τῶν. Ὁλων ὑμῶν ζητῶ τὴν πνευματικὴν συνδρομὴν καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὸν ἱερατικὸν καὶ ἀνάτην δρόμον μου. Αἴρω, ἤδη, τὸν χορηγὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου μου, μεγαλύνων τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ. «Ἐμεγάλυνε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' ἐμοῦ», «ὅτι πιστὸν με ἠγήσατο θέμενος εἰς τὴν διακονίαν» ταύτην.

Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες,

Σὰς προσφέρω τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀντιπροσφέρω μου τὰς καρδίας σας. Συναγωνίσασθέ μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς. Καλῶς ἀπαντᾶτε εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ ἀγαθῶν ἔργων, πρὸς δόξαν Θεοῦ. Ἡ παμμερὴς καὶ δυσβάστακτος διακονία μου κομφιζεῖται ἐκ τῆς ἀγάπης σας. Σὰς ἀπευθύνω τὸ προσκλητήριον τοῦ ὁσπλιοῦ. Ἐνώσατε μετὰ τῶν ἰδικῶν μου καὶ τῶν ἰδικῶν σας ἐλπίδας καὶ τοὺς ὀραματισμούς σας μετὰ τὰς προσδοκίας σας. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τούτου τοῦ Θεοῦ, περιφέρω τὸ βλέμμα μου καὶ οὐρανὸν ἀγκαλιᾶς ὅλους. Καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Παύλου μιμούμενος, ἐπιπέμπω τὴν μεριμνάν μου ἐπὶ τὸν Κύριον, οὗς πρὸς φωνῶ ὅλους ἐν τιμῇ καὶ χαρᾷ: «Ἀδελφοί, χαρὰ ἐστὶν ἐνώπιόν μου, χαίρετε, καταρτίζεσθε, εὐφρανέσθε, αὐτὸ φρονεῖτε καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μετ' ὑμῶν». Ἀμήν.

μορφῆς ἀφιερώσεως, ἐν τινι μέτρῳ οὐχὶ ἀγνώστου εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν» (αὐτόθι σ. 79). Ὁ δὲ Καθηγητὴς Κ. Μουρατίδης, ἀναφερόμενος καὶ εἰς «τὰς σκιερὰς πλευρὰς καὶ κηλίδας εἰς τὸν θίον τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων» ἐπιλέγει ὅτι «ἡ εὐθύτης καὶ ἡ εἰλικρίνεια ἐπιβάλλει τὴν διακήρυξιν καὶ τὴν ὁμολογίαν, ὅτι αἱ σκιερὰι πλευρὰι καὶ κηλίδες ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν εἰς ὅλους τοὺς φορεῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργημάτων καὶ συνεπῶς θὰ ἀπετέλει ἀνεπίτρεπτον φαρισαϊσμόν ὁ ἐντοπισμὸς αὐτῶν εἰς μίαν μόνον περιοχὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θίου. «Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον θαλέτω» (αὐτ. σ. 83).

Ἡ ἀντικειμενικὴ θεώρησις τοῦ ζητήματος τούτου, τῶν θρησκευτικῶν ἐν γένει ὀργανώσεων, ἀπαιτεῖ, πρὶν ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν εἰς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Τρεμπέλα, καὶ πρὸ τῆς διατυπώσεως τῆς τελικῆς περὶ τούτου γνώμης, νὰ ἀκουσθῇ καὶ ἡ *altera pars*, οἱ ἔχοντες ἀντίθετον καὶ δυσμενῆ ἰδέαν περὶ αὐτῶν.

Ἴσως νὰ μὴ γνωρίζουν πολλοὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης δὲν ἐξεφράζετο εὐμενῶς περὶ τῶν ὀργανώσεων. Τὴν γνώμην του δὲ ἀπηχεῖ καὶ ὁ Κωστής Μπασιτῆς καὶ ἀποδίδει ἀναλυτικῶς ταύτην εἰς τὸ φερώνυμον ἔργον του «Παπαδιαμάντης». «Ἐγὼ εἶμαι τέκνον γνήσιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκπροσωπούμενης ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων της — ἔλεγεν ὁ Παπαδιαμάντης (σελ. 219). Καὶ προσθέτει ἐπεξηγηματικῶς ὁ Κ. Μπασιτῆς: «...ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι οὔτε σύλλογος, οὔτε ἀδελφότητα, οὔτε κίνημα, οὔτε κοινότητα, οὔτε μεγάλη ἢ μικρὴ ομάδα. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μητέρα... Καὶ τὸ ὑποκατάστατο τῆς μητέρας εἶναι ἡ μητριὰ... Καὶ ὅπως τὸ παιδί δὲν μπορεῖ νὰ χεῖ δυὸ μητέρας... ἔτσι καὶ ὁ πιστός... Δὲν μπορεῖ νὰ ᾖ τέκνον καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρεκκλησιαστικῶν σχημάτων» (αὐτ. σ. 220).

Ἐγραψε καὶ σάτυρα καυστικὴ, ἐναντίον τῆς παρεκκλησιαστικῆς δραστηριότητος ὁ Παπαδιαμάντης μὲ τίτλον ὁ «Διδάχος». Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τῶν Μακρακιστῶν ἐπεσήμανεν (ὁ Παπαδιαμάντης) ὅτι:

«ἂν πέθανε ὁ Μακράκης... ὁ Μακρακισμὸς σὰν μεθοδολογία χειραφετημένης δραστηριότητος συνεχίστηκε. Οἱ συνεχιστὲς αὐτῆς τῆς μεθοδολογίας ἐπιζήσανε. Ἀπαρνηθῆκανε τὶς ἰδέες τοῦ Μακράκη, ἀλλὰ συνεχίσανε τὴ μεθοδολογία του μὲ μηχανισμοὺς περισσότερο τελειοποιημένους. Καὶ δὲν εἶναι μὲ ἡ ὀργάνωσι πού συνέχισε συνειδητὰ ἢ ἀσυναίσθητα τὸ μακρακισμό, ἀλλὰ πολλὰς. Ἄλλες μὲ μεγαλύτερη καὶ ἄλλες μὲ μικρότερη ἐγκόσμη ἀκτινοβολία». (Κ. Μπασιτῆς, αὐτόθι σ. 234).

Εἶναι πολὺ σαφές, ἐπομένως, ἡ τοποθέτησις τῶν Παπαδιαμάντη καὶ Μπασιτῆ. Δὲν ἀποδέχονται συλλογικὰς δραστηριότητας ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς δικούσης Ἐκκλησίας.

Ἡ περίπτωσις πάντως τοῦ Τρεμπέλα εἶναι ὅλως ἰδιότυπη. Τὸ θεολογικὸν του ἔργον εἶναι τόσο πλε-

θωρικόν καὶ εὐρύ, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς θρησκευτικῆς ὀργανώσεως, καὶ τῆς πλέον ἀνεπτυγμένης καὶ σπουδαίας. Ὁ ὄγκος τοῦ ἔργου του καλύπτει χώρους καὶ ὀρίζοντας πολὺ εὐρύτερους. Καὶ εἰς τὸν θεολογικὸν τομέα ἡ προσφορὰ του εἶναι πολὺπλευρος — ὀριγενείων διαστάσεων — ἐκτεινομένη εἰς πλάτος καὶ βάθος ἀπίθανον καὶ ἀριθμοῦσα ἑκατοντάδας διδλίων καὶ χιλιάδας μελετῶν καὶ ἄρθρων. Καὶ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν στίβον ἡ συμβολὴ του ὑπῆρξε πλουσιωτάτη καὶ πολυμερεστάτη καὶ δὴ σημαντικωτάτη εἰς θαρύτητα καὶ κύρος.

Μίαν τοιαύτην προσωπικότητα καὶ ἕνα τοιοῦτο ἔργον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ περικλεισθῇ ἐντὸς τῶν κόλπων ἐγὸς σωματείου. Ὁ δυναμισμὸς καὶ ὁ παλμὸς του, αἱ ἰκανότητες καὶ ἡ ἀπόδοσις του ἀνεζήτητον διέξοδον εἰς ἀναπεπταμένον χώρον. Καὶ τὸν χώρον αὐτὸν τὸν εὗρεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν θεολογίαν της. Ἐδῶκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν διδασκίαν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἀνεδείχθη περιφανῆς θεολόγος καὶ ἐγκυρότατος ἐκκλησιαστικὸς διδάσκαλος. Ἡ δὲ ἀδελφότης ἢ ἔχουσα αὐτὸν εἶτε ὡς ἰδρυτικὸν μέλος εἶτε ὡς πνευματικὸν κεφάλαιον δύναται εὐλόγως νὰ σεμνύνεται διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ τὸν διεκδικῇ κατ' ἀποκλειστικότητα, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸ προνόμιον καὶ τὴν ἐν Κυρίῳ καύχησιν ὅτι ἤξιώθη ὑπὸ τὴν στέγην αὐτῆς νὰ ἔχη τοιοῦτον χαρισματοῦχον ἐργάτην τοῦ θείου ἀμιελώνος καὶ τοιοῦτο πολυτάλαντον παρὰ Θεοῦ καταπίστευμα.

Ὁρθῶς, διὰ τοῦτο ἐπεσήμανεν ὁ διάδοχός του εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν ἔδραν, ὅτι «ἡ ἔλλειψη πολλῶν ταλαντούχων καὶ κατηρητισμένων ἀγωνιστῶν σὺς τάξεις τῶν ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας ἦταν ἰσχυρὸ κίνητρο γιὰ τὸν Τρεμπέλα νὰ ἐργάζεται νυχθημερὸν πρὸς κάλυψιν καὶ θεραπεία ὅσων τὸ δυνατόν περισσοτέρων κενῶν καὶ ἀναγκῶν. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξηγεῖται γιὰ τὸν Τρεμπέλας ὑπῆρξε ἀληθινὰ μεγάλος» (Εὐδ. Θεοδώρου, ἐν «Ἐκκλησία» 1978, σ. 37).

Ἡ τελευταία αὐτῆ παρατήρησις λύει καὶ τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῶν ὀργανώσεων μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

«Ἐἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ Χριστὸς καταγγέλλεται» (Φιλιπ. 1, 18).

Αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἔμφυχον δυναμικὸν καὶ εἰς πνευματικὰ καὶ ὕλικά μέσα πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἀποστολῆς της εἶναι πάντοτε μεγάλαι. Καὶ εἶναι, διὰ τοῦτο, ἐπόμενον καὶ ἀναπόφευκτον νὰ ὑπάρχουν ἐλλείψεις καὶ κενά. Σπεύδουν πολλοὶ νὰ καταλάβουν καὶ νὰ πληρῶσουν τὰ κενὰ ταῦτα ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας. Ζηλωταί, ἐργάται ὡς ὁ Τρεμπέλας, ἢ καὶ ὀργανώσεις, προσέρχονται ὡς θελοντικαὶ ὁμάδες καὶ ἀδελφότητες καὶ Σύλλογοι. Εὐπρόσδεκτοι κατ' ἀρχήν. Ἄξιός ἐστι μισθός των. Ὑπὸ δύο πάντοτε ὄρους καὶ προϋποθέσεις. α) Ὅτι ἡ διάθεσις των καὶ ὁ ρόλος των δὲν θὰ ἀποθλέπη εἰς ἀνταγωνισμόν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα τὴν ὑποκαταστήσουν εἰς τὸ ἔργον της, μὲ τὴν μειωτικὴν δι' αὐτὴν δικαιολογίαν

Ο ΜΕΤΑΞΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΡΩΜΗΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝ ΕΞΕΛΙΞΕΙ*

Β'. Τὸ ἐπιδοθὲν μῆνυμα τῆς Α. Α. τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ':

Τῷ Παναγιωτάτῳ Δημητρίῳ τῷ Α'

Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως

Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ

Ἐορτάζοντες παρὰ τῷ τόπῳ τοῦ Πέτρου τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀγαθέλεου αὐτοῦ Ἀνδρέου, στρέφομεν τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς, Ἀδελφὲ λίαν ἀγαπητέ, καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἡμῶν ἀγάπη ἐκφράζεται διὰ θεομῆς προσευχῆς ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν πιστῶν τῆς καθ' ὑμᾶς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐν τῇ προσευχῇ πνευματικὴ αὐτὴ συνάντησις μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης καὶ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐκδηλοῦται διὰ τῆς παρ' ὑμῖν παρουσίας τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Καρδινάλιου Ἰωάννου Βίλλεμπραντς καὶ τῶν συνοδῶν αὐτοῦ. Οὗτος κομίζει ὑμῖν τὸν ἡμέτερον ἀσπασμὸν εἰρήνης, σημείον τῆς ἀδελφότητος, ἥτις δέον ἵνα ὑπάρχη καὶ καλλιεργηται μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν.

Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἑβδομάδας καθ' ἃς συμπίπτει ἡ δεκάτη ἐπέτειος τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπισκέψεως τοῦ μεγάλου προκατόχου ὑμῶν, πῶς γὰρ μὴ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τῆς ὥραιας εἰκόνης ἣν εἶχεν ἀποστείλει ἡμῖν εἰς ἀνάμνησιν τῆς συναντήσεως ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας ἐνηγκαλισμένοι ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Κυρίου! Ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆ τῶν διαθέσεων ἀποτελεῖ ἐν πρόγραμμα πρὸς πραγματοποιήσιν μεθ' ὅλον ἐν ἀξιοῦσιν ἀληθείας μέχρι τῆς ἰσοσῦτον ποθητῆς ἡμέρας,

καθ' ἣν ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως θὰ δυνηθῶσιν ἵνα ἀνταλλάξωσι τὸν ἀσπασμὸν τοῦτον εἰρήνης ἐν τῇ συνιερούργιᾳ τῆς θέλειας εὐχαριστίας. Πρὸς τοῦτο δέον ὅπως ὑπερηθηθῶσι τὰ ὑφιστάμενα εἰσέτι μεταξὺ ἡμῶν ἐμπόδια. Ἐυελπιστοῦμεν ὅτι αἱ ἄς συνεσιήσασιν ἐπιτροπαὶ θὰ δυνηθῶσι διὰ συνετιῆς σπουδῆς ἵνα συντιονίσωσι τὰς προσπαθείας αὐτῶν ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἄρξῃται ὁ θεολογικὸς οὗτος διάλογος, ὅστις θὰ ἐπέτροπεν ἡμῖν ἵνα λύσωμεν τὰς τελευταίας διαφορὰς ἡμῶν.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας δεόμεθα μετ' ἰδιαιτέρας ζήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἵνα ἀξιόση ἡμᾶς ὅπως ἀπὸ κοινοῦ προσδεύσωμεν, μετὰ οὐ θάρορος, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ ἐμφυχούμενοι ὑπὸ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Πράγματι, ἡ ἐνότις αὐτῆ προϋποθέτει τὴν πιστότητα τῆς μαρτυρίας περὶ Χριστοῦ ἣν ὀφείλομεν ἵνα δώσωμεν ἐν τῷ κόσμῳ τῆς σήμερον. Ἡ μαρτυρία αὐτῆ εἶναι ἡ σταθερὰ μέριμνα ἡμῶν. Ἐν τῷ πνεύματι τοῦτῳ ἡ ἄρι λήξασα σύνοδος τῶν ἐπισκόπων προσεπάθησεν ἵνα καθορίσῃ τὰ κατάλληλα μέσα πρὸς διασφάλισιν τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως τῶν νέων ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως καταστήσῃ αὐτοὺς μαρτυροῦντες Χριστοῦ ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. Ὅθεν ἐπακαλαμβάνομεν ὑμῖν τὴν ἡμετέραν σταθερὰν ἐπιθυμίαν ὅπως πράξωμεν πᾶν τὸ δυνατὸν ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα ταύτην «ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ» (πρόβλ. Ἰωάν. 17, 21).

Διαβεβαιούμεθα ὑμᾶς, ἀγαπητέ καὶ σεβάσιμε ἀδελφέ, περὶ τῆς θαθείας ἀδελφικῆς ἀγάπης ἡμῶν.

Ἐκ τοῦ Βατικανοῦ, τῇ 24ῃ Νοεμβρίου 1977

Πάπας ΠΑΥΛΟΣ ὁ Στ'.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 90 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

των ὅτι σπεύδου γὰ κάμουν αὐτοὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε (ἢ δὲν μπορεῖ) γὰ κάμη ἢ Ἐκκλησία. Καὶ ὅ) Ὅτι δὲν θὰ κινῶνται, οἶονεὶ ὡς ἐλεύθεροι σκοπευταί, ἀγνοοῦντες τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ θὰ παρέχουν τὴν συμβολὴν των, με ἐσωτερικὴν μὲν αὐτοτέλεσαν καὶ αὐτοδιοίκησιν, προσφέροντες πάντοτε ἑαυτοὺς, καὶ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὰ μέσα πού διαθέτουν, ὑπὸ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ Ὅποια ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ βλέπη ὡς «παρεκκλησιαστικά» σώματα τὰς Ὄργανώσεις, ἀλλ' ὡς σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς, καὶ θὰ σεμνύεται καὶ θὰ στηρίζεται εἰς τὸν ὀργανωμένον αὐτὸν στρατὸν τῆς. Καὶ θὰ λέγη μετ' ἐγκουχῆσεως ἐν Κυρίῳ: «ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός».

Αὐτὸ τὸ φρόνημα ἐξέφραζον αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιθανατοῦ κλίνης τελευταῖαι λέξεις τοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα, ἐνώπιον τοῦ ὀμλοῦντος, «Πάτερ ἄγε εὐλόγησον πρὸς τὴν Ἰερὰν Σύνοδον ὡς τέκνα». Καὶ διὰ τοῦτο πρὸ τῆς λάρνακος τοῦ μεταστάντος παρισταμένη σύμπασα ἢ Ἰερὰ Σύνοδος ἐτίμησε τὸ ἐν Χριστῷ τελειωθὲν τέκνον τῆς, τὸ ὅποιον εἰς τὸσον χριστιανικὴν στιγμὴν ἀπερχόμενον τοῦ παρόντος κόσμου, ἔδωκε τὴν τοιαύτην ὀμολογίαν υἱικῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐξ ὀνόματος θαθαίως («ἀπεβλέψαμεν» - εἰς πληθυντικόν) καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφότητος.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ*

«Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40).

Πολὸν ἐπιτυχημένα, Μακαριώτατε Δέσποτα, ἡ σημερινὴ Κυριακὴ, ποὺ διαβάζεται ἡ γνωστὴ σὲ ὄλους περιοριστὴς Κρίσεως καὶ βλέπομε τὴν θριαμβευτικὴν ἐπιβράβευσι τῆς ἀγάπης, ὠρίσθηκε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἐνδοξίας τῆς Ἱ. Συνόδου νὰ ἐορτάζεται, ὡς ἡ ἡμέρα τῶν ἔργων ἀγάπης τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρουσίας τοῦ κοινωνικοῦ της ἔργου.

Αὐτὸ δὲν γίνεται, βέβαια, γιὰ λόγους διαφημίσσεως, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπενθυμίσω σὲ ὄλους μας τὸ βασικὸ ὄλο τῆς ἀγάπης ὅχι μόνο στὴν ἀτομικὴ μας ζωὴ, ἀλλὰ καὶ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συνόλου. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ παρουσία τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀγάπης σὲ μιὰ ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι οἱ δύο πλευρὲς καὶ ὄψεις τῆς βασικῆς οὐσίας τῆς Ἐκ-

* Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα μὲ ὠρισμένας περιοριστὴς — χάριν συντομίας τοῦ λόγου — εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρου ἐπὶ τῆ ἡμέρα προβολῆς τοῦ Κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ὁργανώθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἐνδοξίας τῆς Ἱ. Συνόδου.

Γ'. Ἡ ἀντιφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου:

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, Ἀρχιεπίσκοπε καὶ Καρδιναλίε κύριε Ἰωάννη Βίλλεμπραντς, Πρόεδρε τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν ἐν Βατικανῷ, καὶ λοιποὶ τίμοι Συνοδοὶ καὶ Συνεργάται αὐτοῦ.

Ἠνδόκησεν ὁ Θεός, ὅπως αἱ Θεριναὶ Ἐορταὶ τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν ἐμπλουτίζονται κατ' ἔτος διὰ τῶν τιμίων τούτων ἐπισκέψεων ἐκατέρωθεν. Ἔτος παρῆλθεν ἀφ' οἷου ἐρρίπτετο ἐντεῦθεν ἡ ἰδέα καὶ ἀπεφασίζετο ἐκατέρωθεν ἢ κατ' ἔτος τακτικῆ, ἐν ἀμοιβαίῳ, ἀνταλλαγῇ τῶν ἐπισκέψεων τούτων.

Καὶ ἰδοὺ, μετὰ τὴν κατὰ Ἰούνιον ἐπίσκεψιν τῶν ἡμετέρων Ἐκπροσώπων παρὰ τῆ Προσβυτέρῃ Ρώμῃ, ἐπὶ τῆ μνήμῃ τῶν Προποκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου, δεχόμεθα σήμερον ἐνταῦθα, ἐν τῇ Νέῃ Ρώμῃ, ἐν τῇ Καθόδρῳ ἡμῶν τῆς Πόλεως ταύτης, τὴν ἐπίσκεψιν τῆς σεβασμίας Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἀδ- τοῦ Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ρώμης, ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τοῦ αὐταδέλφου τοῦ Πέτρου, Ἀνδρέου τοῦ Προποκλήτου.

κλήσιος, ποὺ ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ. Εἰδικῶς ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἀρετὴ δίπλα σὲ ἄλλες, ἔστω ἡ μεγαλύτερη, ἀλλὰ εἶναι ἡ ρίζα καὶ ἡ μητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν. Ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀγάπη, ὁ ἄνθρωπος καταξιώνεται καὶ γίνεται ἄξιος τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναπτύξωμε γιατί ἡ ἀγάπη εἶναι «τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου» (Ρώμ. ιγ', 10) καὶ ὁ «σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολ. γ', 14).

Μόνο πρέπει νὰ τονίσωμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ συμπύκνωσις τῆς χριστιανικῆς υπάρξεως, ὅπως ἐμφανίζεται καὶ ἀναπτύσσεται μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ συγχρόνως ὁ σκοπὸς ὅλων ὅσων γίνονται μέσα στὴν Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ πρέπει ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας νὰ σφραγίζεται ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπη, ἂν θέλῃ νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία στὴν συγκεκριμένη ἱστορικὴ πραγματικότητα, ἡ μουσικὴ παρουσία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δηλ. ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκδήλωσις της βασικὴ καὶ θεμελιώδης γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

Ὅσο περισσότερο ἡ θεολογία ἀνακαλύπτει στὴν θεωρίᾳ καὶ τὴν πράξι τὶς διβλικὲς ἀλήθειες καὶ ἀπαιτήσεις, ποὺ ἦσαν οἱ βάσεις τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν πρώτων αἰώνων, τόσο καθαρότερα φαίνεται ἡ σημασία τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν πράξι τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ μεθοδευμένη ἐκδήλωσις

Χαίρομεν ἐπὶ τῇ ἀντιδόσει ταύτῃ. Καὶ χαιρετίζομε τὴν ἐν μέσῳ ἡμῶν παρουσίαν ὑμῶν ὡς ἰδιαιτέρῳ χάρι ἀπὸ Θεοῦ καὶ χαρὰν διὰ τὴν κατ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν καὶ δύναμιν καὶ ἐνίσχυνον διὰ τὸν περὶ ἡμᾶς εὐσεβῆ λαόν.

Ἄλλ' ἡ ἐπίσκεψις ὑμῶν αὕτη, ἀδελφοί, πρὸς τοὺς ἄλλοις, τονίζει καὶ τὸ μείζον τοῦ τρέχοντος ἔτους γεγονὸς τῆς συμπληρώσεως δεκαετίας ὅλης ἀφ' οἷου ὁ Κύριος ὠδήγησεν ἐνταῦθα τοὺς πόδας τοῦ προσβυτέρου ἀδελφοῦ ἡμῶν, τοῦ Πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Χριστιανισμῆς, εἰς ἱστορικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ μακαριστοῦ Προκατόχου ἡμῶν Πατριάρχου Ἀθηναγόρου τοῦ Α', καὶ τοὺς ἐκείνου πόδας πρὸς τὴν Προσβυτέρῃ Ρώμῃ, τὴν «προκαθημένην τῆς ἀγάπης». Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἀναγράψει εἰς τὰς ἀνεξιτήλους δέλτους αὐτῆς, ὡς δεῖ, τὸ γεγονὸς τοῦτο, τὸ σφραγίσαν κύκλον χιλίων πον ἐτῶν ἀποξενώσεως μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Δόξα τῷ Θεῷ, τῷ τοιαῦτα περὶ ἡμᾶς οἰκονομοῦντι.

**

(Συνεχίζεται)

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Σ. ΖΑΦΕΙΡΗΣ

† Ὁ Γαρδικίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

της δὲν εἶναι μία ἀπὸ τὶς δραστηριότητες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ φυσικὴ ἀπόρροια καὶ φυσικὴ ἀναγκαιότητα γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξί της. Γιατὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ κοινωρία τῶν ἀγαπημένων τοῦ Θεοῦ. Οἱ πιστοὶ ἀποτελοῦν μιὰ κοινωρία «ἀδελφῶν» καὶ εἶναι παιδιὰ μιᾶς μητέρας, τῆς Ἐκκλησίας.

Ἰδιαίτερα τονίζονται αὐτὲς οἱ ἀλήθειες ἀπὸ τὸν Ἀπ. Παῦλο, ποὺ μᾶς παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τοῦ σώματος. Εἴμαστε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ εἶναι φυσικὸ τὸ «εἶτε πάσχει ἐν μέλος συμπάσχει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ', 26).

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μιὰ ἐνότητα στὴν πίστι, στὴν ἐλπίδα καὶ στὴν ἀγάπη. Ἀλλὰ πρέπει ὅλο καὶ ὠριμότερα νὰ προχωρή στὴν καλλιέργεια τοῦ δεσμοῦ τῆς μετὰ τὴν «Κεφαλὴν» τὸν Χριστὸ καὶ τῆς ἐνότητος τῶν μελῶν μεταξύ τους. Αὐτὴ ἡ «αὔξησις» καὶ αὐτὴ ἡ «οἰκοδομὴ» τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ τελειώνεται μετὰ τὴν ἀγάπη. Γι' αὐτὸ εἶναι ἡ Ἐκκλησία μιὰ ἐξωτερικὴ, ὁρατὴ μορφή, μιᾶς ἀγίας, ζωτικῆς δυνάμεως, τῆς ἀγάπης.

Ἡ σφραγισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐξωτερικεύεται μετὰ διαφόρους τρόπους. Μετὰ τὴν λατρευτικὴ ζωὴ, τὴν θ. λειτουργία, τὰ μυστήρια. Μετὰ τὸ κήρυγμα καὶ μετὰ τὴν ἐκδήλωσι τῆς ἔμπρακτης ἀγάπης πρὸς τὸν «πλησίον». Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ τρόποι εἶναι κάτω τὸ ἐνιαῖο.

Ἡ πίστις, ποὺ γεννᾶται μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἐδδαγγελίου καὶ ἡ ἀπόδοσις καὶ καθιέρωσις τοῦ ἑαυτοῦ μας στὸν Θεό, ποὺ πραγματοποιεῖται μετὰ τὴν λατρεία, ὀδηγοῦν στὴ ζωὴ καὶ στὴν δραστηριότητα τῆς ἀγάπης. Τὸ διὲν ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ κεντρικὴ γραμμὴ τοῦ κήρυγμα τοῦ Ἐδδαγγελίου δὲν νομίζω ὅτι χρειάζεται νὰ τὸ ἐπαναλάβωμε. Μᾶς ὀμιλεῖ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀγάπη μέχρι θυσίας. Μᾶς καλεῖ νὰ πληρώσωμε αὐτὴν τὴν ἀγάπη, νὰ τὴν ζήσωμε, νὰ τὴν ἀκτινοβολήσωμε.

Ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη ἡ λατρευτικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ μπορούσε νὰ συμπυκνωθῆ σὲ μιὰ λέξι: «ἀγάπη». Τί ἄλλο εἶναι ἡ λατρεία παρὰ ἢ ἐν ἀγάπη συγκέντρωσις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ; Κυρίως στὴν θεία Ἐὐχαριστία τονίζεται ἡ ἀποφασιστικὴ προᾶξι ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἡ Στανρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ καὶ συνάπτεται ἅμωσα αὐτὸ μετὰ τὴν «καινὴ ἐντολή» τῆς ἀγάπης. Δὲν εἶναι τυχαῖο διὲν ἀκριβῶς μετὰ τὴν παράδοσι τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐὐχαριστίας ὁ Κύριος ἐτόνισε τοὺς μαθητὰς του «ἐντολήν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς» (Ἰωάν. ιγ', 34). Στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο πρέπει νὰ ἀπαντᾷ ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ἀγάπη γιὰ τὸν Θεό, ἂν δὲν συνυπάρχει ὁ αὐτὴν ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ λατρεία Θεοῦ χωρὶς ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἀδιανόητη.

Καὶ ἂν τὸ κήρυγμα καὶ ἡ λατρεία διέπονται ἀπὸ τὴν ἀγάπη, εἶναι πολὺ φυσικὸ καὶ ἡ κοινωνικὴ δρα-

στηριότητα τῆς Ἐκκλησίας νὰ διαπνέεται καὶ νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη. Γιατὶ ἡ ἀγάπη εἶναι κυρίως ἔμπρακτὴ δραστηριότητα ζωῆς. Σ' αὐτὴν καὶ μ' αὐτὴν ἀποδεικνύεται ἡ πίστις καὶ ἡ δύναμη τῶν μυστηρίων.

Ἡ ζωὴ ὀδηγεῖ στὴν προᾶξι. Καὶ ἡ προᾶξις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἀδελφικὴ ἀγάπη. Πρὸ πάντων ἡ «καινὴ ἐντολή» ἀπαιτεῖ αὐτὴν τὴν ἀγάπη κατὰ τὸ πρότυπο καὶ τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Χωρὶς τὴν ἀγάπη δὲν ὑπάρχει καμμιά γνήσια εὐσεβεία. Καμμιά ζωτικὴ κοινωρία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς αὐτὴν δὲν ὑπάρχει ἡ «Μία, ἀγία Ἐκκλησία». Ὅποιος θέλει νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπηρετῆ τὸν Θεό, πρέπει νὰ ἀγαπᾷ καὶ ἐκεῖνους, ποὺ ἀγάπησε ὁ Θεός. Καὶ πρέπει νὰ τοὺς ἀγαπᾷ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τοὺς ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Ἡ «θρησκευτικὴ ζωὴ» τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μιὰ ἀπάτη, ἂν τὰ μέλη τῆς στὴν καθημερινὴ ζωὴ εἶναι μεταξύ τους ψυχρά, ἀδιάφορα, διεσπασμένα καὶ χωρὶς ἀγάπη. Καὶ ἀκόμα ἡ προᾶξι τῆς ἀγάπης μόνο τότε εἶναι πραγματικὴ, ὅταν γίνεται ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ ἢ φιλανθρωπία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν συναίσθησι ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τοὺς ἀδελφοὺς στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἐμοὶ ἐποιήσατε», ποὺ μᾶς εἶπε ἡμερᾶ ὁ Κύριος.

Αὐτὴν τὴν βασικὴ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης ἐνεσάρκωσε καὶ πραγματοποιήσε ἡ Ἐκκλησία διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ μέχρι σήμερα.

Ἦδη στὴν Κ. Διαθήκη βλέπομε τὴν «λογία», τὸν ἔρανο ποὺ σύστηνε ὁ Ἀπ. Παῦλος νὰ γίνεται γιὰ νὰ ὑποστηριχθῆ ἡ ἔμπρακτὴ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων.

Μετὰ τὴν ἐξάπλωσι καὶ τὴν ἐπισημοποίησι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ δραστηριότητα τῆς ἀγάπης ὁργανώνεται καὶ οσοσημοποιεῖται.

Θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ ὠρισμένα γνωστὰ ἄλλωστε. Τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴ, ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη θριαμβεύει. Σᾶς ὑπενθυμίζω τὴν Βασιλείαδα, ποὺ ἴδρυνε ὁ Μ. Βασίλειος. Μία πόλις ὁλόκληρη μετὰ 30.000 κατοίκους. Πτωχοὺς, ἀσθενεῖς, γέροντες, ποὺ εὐρισκαν ἐκεῖ περίθαλψι καὶ προστασία. Ἐπὶ Ἰωάννου Χρυσόστομου 7.000 πτωχοὶ ἐτρέφοντο καθημερὶνὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἀκόμα καὶ ὁ θεσμὸς τῆς προκοδοτήσεως ὑπῆρχε. Καὶ ἦταν ἐφρευτικὴ ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη. Ὅταν ἐπὶ Θεοδοσίου Β' ἠτιθήθησαν καὶ αἰχμαλωτίσθησαν οἱ Πέρσαι, ὁ ἐπίσκοπος Ἀμίδης Ἀκάκιος ἔδωσε ἐντολή νὰ πωληθῶν τὰ κοσμήματα τῆς Ἐκκλησίας (πολύτιμα ἱερὰ σκεύη κ.λ.π.) καὶ νὰ ἐξαγορασθοῦν καὶ ἀπελευθερωθοῦν οἱ αἰχμάλωτοι. Καί, ὅταν τὸν κατηγοροῦσαν γι' αὐτὸ, ἀπάντησε, πῶς ἀληθινὸ κόσμημα γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐξαγορὰ τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἡ προσφορὰ ὁ αὐτοῦς τῆς Ἐλευθερίας.

Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς ἡ Ἐκκλησία ἀνέλαβε μαζί μετὰ τὴν παιδεία καὶ κάθε κοινωνικὴ πρόνοια. Καί

δοσα ἔγιναν ἀπὸ μεγάλους εὐεργέτες, ἔγιναν μὲ τὴν ἔμπνευσι καὶ τὴν καθοδήγησι τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ μπορούσαν νὰ γραφοῦν σχετικά τόμοι δόκλιηροι.

Στὸ πρόσφατο παρελθόν. Τὸ 1940 - 41 ἡ Ἐκκλησία ὁργανώνει τὴν «Υπηρεσία Προνοίας Στρατευομένων», τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Καὶ στὴν κατοχὴ τὸν «Ἐθνικὸ Ὄργανισμὸ Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης», ποῦ ἡ δράσις του ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Ἴσως ρωτήσετε: Τί γίνεται σήμερα; Πολλά, πάρα πολλά. Ἐνδεικτικὰ πάλι θὰ ἀναφέρω μερικά. Ὅπως εἶναι γνωστὸ στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ὑπάρχει ἡ «Υπηρεσία Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης», ποῦ λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεση παρακολούθησι καὶ φροντίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου. Εἶναι μιὰ ὑπηρεσία ὀργανωμένη σὲ δώδεκα Γραφεῖα, ποῦ τὸ καθένα ἔχει μιὰ εἰδικὴ ἀποστολή. Γήρατος, ἀσθενῶν, κατακοίτων, αἰμοδοσίας, ψυχασθενῶν, εἰδικῶν παιδῶν κ.λπ. Ἐκατὸν τρία ποικίλα καὶ ποικίλης δραστηριότητος ἰδρύματα λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ περιτάλλονται ἐπὶ μονίμου βάσεως 5.000 ἄτομα. Ἀκόμη δεκάδες ἀσθενῶν καὶ δεκάδες παιδιῶν στέλλονται στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ πολυδάπανες ἐγχειρήσεις. Καὶ ὑπάρχει καὶ τὸ Ἰδρυμα ἀπροσαρμόστων ἀτόμων «Δάμαρις», ποῦ εἶναι μοναδικὸ στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες τὶς Μητροπόλεις τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν ἔμπνευσι, τὴν πρωτοβουλία καὶ τὴν φροντίδα τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν λειτουργοῦν δεκάδες γηροκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, οἰκοτροφεῖα, σχολές, κατασκηνώσεις, ποῦ σκορπίζουν πλούσια τὴν ἀγάπην τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀρκετὲς Μητροπόλεις μὲ τὴν ποικιλία τῶν ἰδρυμάτων τῶν δίνουν τὴν ἐντύπωσι συγχρόνου Βασιλείδος.

Βέβαια, δὲν ἔρχονται ὅλα αὐτὰ στὴν ἐπικαιρότητα τῆς δημοσιότητος. Γιατί ἡ Ἐκκλησία δὲν διαφημίζει τὸ ἔργον της. Καὶ ἀκόμη γιατί οἱ ἄνθρωποι δυστυχῶς εὐχαριστοῦνται νὰ διαπομπεύουν πραγματικὰ ἢ ὑποτιθέμενες ομιές, μεγαλοποιώντας τὶς ὀπωσθήποτε, ἐνῶ ἀφήνουν στὴν σκιά, ἀπαρατήρητα τὰ πραγματικὰ μεγάλα ἔργα.

Θὰ ἤθελα προτοῦ τελειώσω νὰ ἀπαντήσω σὲ ὀρισμένες ἐνοστάσεις, ποῦ προβάλλονται ἀπὸ διάφορες καιενθύνσεις.

Ἡ μία ἐνοστασι λέγει: Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι Ὑπουργεῖο Προνοίας. Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ κύριον ἔργον της. Τὸ κύριον ἔργον της εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν. Ἡ ἀπάντησις σ' αὐτὴ τὴν ἐνοστασι εἶναι πολὺ ἀπλή. Ὅταν ὁ ἄλλος πεινᾷ καὶ δὲν τοῦ δώσης νὰ φάῃ καὶ νὰ χορηγήσῃ τὴν πείνα τοῦ σώματος δὲν μπορείς νὰ τοῦ μιλήσης γιὰ τὴν πείνα τῆς ψυχῆς. Γι'

αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπ. Ἰάκωβος τονίζει χαρακτηριστικὰ «Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὄρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν» (Ἰακώβου α', 27).

Μία ἄλλη ἐνοστασι λέγει: Ὁ κόσμος σήμερα δὲν χρειάζεται ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ δικαιοσύνη. Σωστό. Ἀλλὰ, ὅσο ἡ ἐπικράτησις τῆς δικαιοσύνης δὲν εἶναι ἀπόλυτη, δὲν μπορούμε νὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἄλλου. Ἀλλωστε, ὡς μὴ ξεχνᾷμε ὅτι μόνον μὲ τὴν ἔμπνευσι τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μπορούμε νὰ ἐπινοηθοῦν καὶ κριτῶς νὰ ἐφαρμοσθοῦν σωστά, δίκαια κοινωνικὰ συστήματα. Ὅταν λείπῃ ἡ ἀγάπη, ὁ ἐργασίμος καὶ ἡ ἰδιοτέλεια καταστρέφουν στὴν ἐφαρμογὴ τους καὶ τὰ δικαιότερα συστήματα, ποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπινοηθοῦν.

Καὶ τώρα μία διευκρίνισις στὸ ἐρώτημα: Ποιά εἶναι ἡ σχέση μετὰ τῆς ἀγάπης στὴν ἀτομικὴ καὶ ζωὴ καὶ στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας; Βέβαια, ἡ ἀγάπη στὴν ἀτομικὴ μας ζωὴ εἶναι βασικὴ καὶ σπουδαία. Ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη πολλὰς φορὰς εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς προσωπικὰς δυνατότητες τοῦ ἀτόμου. Γι' αὐτὸ χρειάζεται ἡ ὀργανωμένη ἀγάπη τοῦ συνόλου. Ἀλλωστε τὸ μεμονωμένο ἄτομο βλέπει τὴν ἀνάγκην «ποικιμενικὰ», ἐνῶ ἡ ὀργανωμένη δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας τὴν βλέπει «ἀντικειμενικὰ», ὅπως πραγματικὰ ὑπάρχει καὶ προσφέρει συστηματοποιημένα τὴν προσφορά της. Συστηματοποιημένα, ἀλλὰ ὄχι μηχανοποιημένα, ἀλλὰ μὲ σεβασμὸ πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ εὐεργετουμένου.

Δὲν θὰ ἤθελα νὰ τελειώσω προτοῦ ἀναφέρω μιὰ φράσι ἐνὸς συγχρόνου ἀποστόλου τῆς ἀγάπης, τοῦ Ραυλ Φολλερὸ ποῦ λέγει: «ὅσο θὰ ὑπάρχει στὸν κόσμον ἔστω καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ποῦ θὰ πεινᾷ, ποῦ θὰ εἶναι ἄρρωστος χωρὶς φάρμακα, ποῦ θὰ ὑποφέρει, ἢ ἐντολή τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ θὰ μένη ἀνεκπλήρωτη καὶ οὔτε σεῖς οὔτε ἐγὼ μπορούμε νὰ ἡσυχάζουμε».

Καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει: «Μέγα ἀγάπην καλὸν πρὸς ἐστὶ σφοδρώτερον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνεισι τὸν οὐρανόν» καὶ οὐδὲν ἐστὶ κώλυμα, ὅπερ αὐτῆς τὴν ραγδαίαν ὁρμὴν ἐπισχεῖν δυνήσεται» (Ἰωάννου Χρυσ. Bareille 14, σελ. 262).

Εὐχρηθῆτε, Μακαριώτατε Δέσποτα, σὶς τεράστιες δυνάμεις καταστροφῆς, ποῦ διαθέτει σήμερα ἡ ἀνθρωπότης, νὰ ἀντιτάξωμε, ὡς ἄτομα καὶ ὡς Ἐκκλησία αὐτὴν τὴν «ραγδαίαν ὁρμὴν τῆς ἀγάπης», ποῦ μόνη αὐτὴ ἀναγεννᾷ, δημιουργεῖ, ἀνακαινίζει, οἰκοδομεῖ, σώζει.

Ἀρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπί τῷ ἑορτασμῷ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας

Ὁ ἑορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπεσημάνθη ἰδιαίτερος πρῶτον διὰ τῆς πανηγυρικῆς Θείας Λειτουργίας, ἣτις ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, συμπαραστατομένου ὑπὸ μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου, καὶ διὰ τῆς κατὰ τὴν Λειτουργίαν ταύτην παρουσίας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσου καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς παντοειδοῦς Ἡγεσίας.

Δεύτερον ἡ σημασία τῆς ἡμέρας ἐξήρθη ἰδιαίτερος κατὰ τοὺς λόγους, οἵτινες ἐξεφωνήθησαν ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὸ πρόγευμα, ὅπερ παρετέθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἐν τῷ προεδρικῷ μεγάρῳ πρὸς τιμὴν τῶν μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου.

Ὀῦτω, κατὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ Προέδρου κ. Κ. Τσάτσου, ἐτονίσθη, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία διακρίνεται διὰ «τὸν μωσικὸν ἔισμόν», διὰ τὴν «ἐξαρσιν τοῦ μοναχικοῦ βίου», διὰ τὴν συνέχισιν «τῆς μεγάλης μωσικῆς παραδόσεως τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν ἄλλων παλαιότερων κορυφαίων μωσικῶν τῆς Ὁρθοδοξίας», διὰ «τὸ μεταφυσικὸν βάθος» τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς καὶ τὸ «κάλλος τοῦ λόγου» τῆς καὶ διὰ τὸ ὅτι, παρὰ τὰς παρατηρούμενας κατὰ καιροὺς ἀνωμαλίας ἐν αὐτῇ, αὕτη μεταδίδει τὴν «θρησκευτικὴν παιδείαν», ἣτις ἀνάγει ἐκ τῶν «λιπαρῶν ἐκτεταμένων πεδιάδων» εἰς τὰς «χιονοσκεπεῖς κορυφάς».

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν ἀντιφώνησιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐτονίσθη, ὅτι, παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ μηχανοτεχνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπισκίασιν τῶν μεταφυσικῶν προσανατολισμῶν, ἡ Ὁρθοδοξία πάντοτε «θὰ ἐπανενερίσκη τὸν δρόμον τῆς λαμπρότερον» εἰς τρόπον, ὥστε ἐν τῷ ἀειθαλεῖ αὐτῆς χώρῳ νὰ ἐπιτυγχάνηται «ἡ ἀναβάπτισις τῶν σιρατιωτῶν τῆς». «Αὐτῆς ὁ πνευματικὸς ἰδιαιτισμὸς τοῦ λειτουργικοῦ θάους διὰ τῆς λάμπρως του θὰ μαγνητίξῃ τὰς ψυχὰς καὶ τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρῶν, εἰς θραδειαν μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῆ πορείαν, πρὸς τελικὴν πραγμάτωσιν τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως ἐν τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς αὕτη μεταλαμπαδεύεται ἀνὰ τοὺς αἰῶνας διὰ τῆς Ὁρθοδοξίας».

Ἡ ἔθνικὴ καὶ χριστιανικὴ μας ταυτότης

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος διὰ δηλώσεώς του ἐπέκρινε μετὰ παραρησίας τὴν καταπολέμησιν τῆς χρήσεως τοῦ ὄρου «Ἑλληνοχριστιανικὸς Πολιτισμός», εἰπὼν πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ἐξῆς: «Ἐφ' ὅσον εἴμεθα Ἕλληνες καὶ Χριστιανοὶ καὶ ἐφ' ὅσον ὁ πολιτισμὸς μας βασίζεται εἰς τὰς κλασσικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας μᾶς ἐκληρο-

δότησεν ἡ ἑλληνικὴ μας καταγωγὴ, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, αὐτομάτως γίνε-ται Ἑλληνοχριστιανικὸς Πολιτισμός».

Ὅθεν εἶναι ἀπαράδεκτον ἢ κατὰ τῆς ἐννοίας τοῦ πολιτισμοῦ τούτου πολεμικῆ. Ὡς χαρακτηριστικῶς προσέθεσεν ὁ Προκαθήμενος τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, «δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι διεξάγομεν ἀγῶνα διὰ νὰ ἐπιβιώσωμεν καὶ ὡς Ἕλληνες καὶ ὡς Χριστιανοὶ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Ἄν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δολοφονώμεν τὸν Ἑλληνισμόν καὶ τὸν Χριστιανισμόν εἰς τὴν παιδείαν μας, ἐκεῖνα δηλαδὴ τὰ στοιχεῖα, ποὺ μᾶς τονίζουσι τὴν ἐθνικὴν καὶ τὴν χριστιανικὴν μας ταυτότητα, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιβιώσωμεν; Δύναται ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται τὰς ἀρχὰς αὐτάς, νὰ παρουσιάζονται ὡς ἐθνικῶς καὶ θρησκευτικῶς οὐδέτεροι καὶ κοσμοπολίται ἀνύπαρκτοι. Ἀλλὰ ὅχι ὡς Ἕλληνες καὶ ὡς Χριστιανοί».

Οἱ ἀρχιεπισκοπικοὶ εὐστοχοὶ λόγοι θὰ ἔπρεπε νὰ προβληματίσουν πάντας ἐκείνους, οἵτινες θεωροῦν ὡς «σοσιαλιστικὴν» τὴν χρῆσιν τῆς ἐννοίας τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ τυχόν ἐν ὀνόματι αὐτῆς γινόμεναι καταχρηστικαὶ δὲν δύναται νὰ ἄρουν τὴν καλὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Ἄξιέπαινος ἔρευνα

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι διακήρυξις περὶ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ ιδεώδους, παρομοία πρὸς τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ παρατηρήσει μνημονομένην, ἐγένετο προσφάτως καὶ ὑπὸ τοῦ «Ἀνθρωπιστικοῦ Συνδέσμου Ἀθηνῶν», ὁ ὁποῖος ἰδρύθη «μὲ ἀφορμὴν τὴν κατάφωρη καταπάτησιν τοῦ Ἄνθρωπου καὶ τῶν δικαιωμάτων του στὴν Κύπρο, πρὶν τρία χρόνια».

Ὡς διεκηρύχθη ἀξιεπαίνως ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τούτου ἐν προσφάτῳ ἐρευνῇ αὐτοῦ, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ἀνθρωπιστικὰ θεμέλια τῆς παιδείας μας», ἡ Παιδεία μας δέον νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῆς «Ἑλληνοχριστιανικῆς ἀγωγῆς». Ἡ ἔρευνα αὕτη εἶναι ἐν εὐστοχῶν ἀνθολόγιον, τὸ ὁποῖον πείθει, ὅτι «πολλοὶ σοβαροὶ ἐκπρόσωποι τῆς φιλολογικῆς καὶ τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὴν Ἑλλάδα, ἐτόνισαν μὲ ὅλο τὸ θάρρος τῶν ἐργασιῶν τους, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ σταθῇ ἀληθινὴ παιδεία χωρὶς πνευματικὸ ἀνθρωπιστικὸ θεμέλιον καὶ χωρὶς τὴν Ἑλληνοχριστιανικὴν βάση τῆς Ὁρθοδοξίας».

Ὅθεν «ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται ἀπαραίτητα εἶναι μιὰ ζωντανὴ προσπάθεια ὁργανικῆς ἀφομοιώσεως τοῦ πνεύματος τῆς γνησίας ἀνθρωπιστικῆς παραδόσεως, μιὰ ἐνσυνείδητη καὶ ἐλλογὴ θεμελιώσεως πρὸς τὴν πέτρα τῆς Πίστεως, μιὰ συνεχὴς ἀντλησις ἀπὸ τὰ νάματα τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως ἐκφράστηκε ἰδίως ἐν τῶν κείμενα τῶν μεγάλων Ἱεροσχητῶν τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος».

Και πάλιν ὁ λόγος περὶ σχέσεων Χριστιανισμοῦ καὶ Μαρξισμοῦ

Συμφώνως πρὸς εἶδησιν μεταδοθεῖσαν ἐκ Ρώμης, τὸ «Συμβούλιον τῆς Ἰταλικῆς Ἱεραρχίας, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ὠρισμένων ἐπιστολῶν περὶ τῆς δυνατοῦτος διαλόγου Μαρξισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ» ἐτόνισεν εὐστοχῶς ἐν σχετικῇ διακηρῦξει τὰ ἐξῆς: «Ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ὁ Μαρξισμὸς εἶναι ἀσυμβίβαστα εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν. Πράγματι δὲν πιστεύομεν, ὅτι ἡ στάσις τῶν Χριστιανῶν δύναται νὰ ἀλλάξη ἐναντι πολιτικῶν κινήματων, ἅτινα οὐσιαστικῶς συνδέονται μετ' ἰδεολογιῶν ἀντιθέτων πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον. Τὸ ποιμαντικὸν μας καθήκον ἐπιβάλλει νὰ ζητήσωμεν ἐκ πάντων τῶν καθολικῶν νὰ ἐπαρρησιάζονται καὶ νὰ προσφύλαττον τὴν πίστιν των ἐκ τοῦ κινδύνου τῆς νοθείας καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν μὲ τόλμην τὸ φῶς καὶ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἀποστολὴν των, δηλαδὴ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀνθρωπίνης κοινωνίας».

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ διακηρῦξις αὕτη, ἣτις εἴχευε εὐρείας δημοσιεύσεως καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ Τύπῳ, ἀφορᾷ εἰς τὸν Μαρξισμὸν οὐχὶ ὡς θεωρίαν περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ οικονομικοῦ βίου καὶ ὡς φορέα αἰτημάτων ἰσῶν περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἅτινα ὑπόκεινται εἰς τὴν κριτικὴν τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν καὶ πολιτικῶν, ἀλλ' ὡς κοσμοθεωριακὸν σύστημα, ὅπερ θεμελιούται ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ὀλισμοῦ καὶ προπαγανδίζει τὴν ἀθεΐαν καὶ ἐπομένως δι' οὐδεμιᾶς ταχυδακτυλογραφικῆς ἢ σοφιστικῆς τέχνης εἶναι δυνατόν νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν.

Τὸ ὑγιὲς θεμέλιον τῆς ζωῆς τῶν νέων

Συμφώνως πρὸς στατιστικὰ στοιχεῖα, μεταδοθέντα ἐκ Βόννης, «ἢ Δυτικῆ Γερμανία, ἢ Δανία, ἢ Αὐστρία, ἢ Ἰαπωνία καὶ ἢ Ἀνατολικῆ Γερμανία κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸν κατάλογον τῶν αὐτοκτονιῶν τῶν νέων». Αἱ αὐτοκτονίαι μεταξὺ τῶν νέων, ἡλικίας 15 - 25 ἐτῶν, ἠδξήθησαν σχεδὸν κατὰ 40 ο)ο ἀπὸ τὸ 1969... Τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα τοὺς ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, εἶναι συνήθως ὁ γενικὸς ἀποπροσανατολισμὸς καὶ ὁ φόβος διὰ τὴν ζωὴν».

Τὰ δεδομένα ταῦτα πείθουν, ὅτι διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν βαθυτέρων ἀναγκῶν τῆς νεανικῆς ὑπάρξεως δὲν ἀρκοῦν αἱ τεχνολογικαὶ πρόοδοι, ἢ οικονομικὴ ἀνθησις, αἱ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, ἢ ἀνύψωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος, αἱ προοπτικαὶ διὰ τὸν ἐπιτυχήν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν κ.τ.λ. Διὰ πάντα νέον ἔχουν πάντοτε ἰσχὺν οἱ λόγοι τῶν «Ἐξομολογήσεων» τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου: «Ἀνήσυχος εἶναι ἡ καρδία

μου, ὦ Θεέ μου, μέχρις οὗτου ἀναπανθῆ εἰς Σέ». Μόνον ἡ θεμελίωσις τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ ἐνὸς θεμελίου προσφύλασσει ἐκ τοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ καὶ ἐξ οἴου-δήποτε ἄγχους ἢ φόβου. «Οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι μετ' ἐμοῦ εἶ».

Τὰ ἔκτροπα τῶν φιλάθλων

Κατ' ἐπανάληψιν ἡ σιγήλη αὕτη ἔχει ἐπισημάνει τὰ ἔκτροπα, ἅτινα συνδέονται μετὰ τοῦ ποδοσφαίρου. Ταῦτα ἐσχάτως ἐπληθύνθησαν τόσο πολύ, ὥστε πᾶσαι αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν λεπτομερεῖς περιγραφὰς των.

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ κατανοηθῇ ὑπὸ τῶν φιλάθλων, ὅτι τὸ ὑγιὲς ἀθλητικὸν πνεῦμα δὲν ὀδηγεῖ εἰς ἐγωϊστικὸν ἀνταγωνισμὸν καὶ βαρβάρους ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ συμβάλλεται εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς πειθαρχίας, εἰς τὴν καλλιέργειαν κοινωνικῶν ἀρετῶν, εἰς τὴν μόρφωσιν ἠθικοῦ χαρακτήρος. «Ὅθεν οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες, κατὰ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, δεόν νὰ διεξάγονται οὐχὶ «ἔξω τῶν νεομοισμένων», ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς, «κατὰ τοὺς κειμένους ὅρους τῆς ἀγωνίας». Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται οὐχὶ μονομερῆς ἀνάπτυξις τοῦ ἀθλητισμοῦ, ἀλλ' ἔνταξις αὐτοῦ εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς καθολικῆς προσπαθείας πρὸς διάπλασιν καὶ ὀλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητος τῶν νέων.

Ἐξ οικείων τὰ βέλη

Ὁ ἀφιερῶσας τὴν ζωὴν του εἰς τὸ θέατρον καὶ τὴν τέχνην Ἀλέκος Σακελλάριος, ἀναφερόμενος εἰς τὸ κατάντημα τοῦ σημερινοῦ κινήματογράφου, τονίζει ὅτι ἡ κινήματογραφικὴ παραγωγή ἐξετροχιάσθη «ὅτε προσπαθώντας, μὲ τρόπον ἡλίθιο, νὰ κάμῃ «τέχνην» καὶ ὅτε προσπαθώντας μὲ τρόπον αἰσχροῦ νὰ κάμῃ ἐμπόριον». Καὶ μετὰ σύγκρισιν τοῦ παλαιοῦ κινήματογράφου πρὸς τὸν σημερινὸν λέγει χαρακτηριστικῶς: «Πρῶτα νὰ μάθω ποῖα ἀπὸ τίς ταινίες τῆς ἐβδομάδος ἦταν αὐτή, ποῦ δούλευε περισσότερο, γιὰ νὰ πάρω μιὰ γέυση καὶ ἀπὸ τὸν σύγχρονον ἐμπορικὸν κινήματογράφο. Μοῦ εἶπανε γιὰ μιὰ ταινία, ποῦ «χαλάει τὸν κόσμον» πῆγα, τὴν εἶδα καὶ ἔφριξα. Ἐνα ἡλίθιο κατασκευάσμα τριῶν ὠρῶν, κάτι μεταξὺ χοντροκομμένου «μελό», μὲ τὸν ἀπαραίτητον μαϊντανὸ τοῦ οὐδὲ στήν πιὸ ἀηδῆ μορφή του».

Ἐὰν ἐξ οικείων ἐκιοξεύονται τοιαῦτα βέλη ἐναντίον τῆς σημερινῆς κινήματογραφικῆς παραγωγῆς καὶ ἐὰν διὰ καθαρῶς αἰσθητικῶν κριτηρίων σιγματίζηται αὕτη, τότε τί νὰ εἴπη τις περὶ αὐτῆς ἐξ ἐπόψεως ἠθικοθηρηκευτικῆς; Ἡ πραγματικότητα εἶναι τόσοσὸν βοῶσα καὶ κράζουσα, ὥστε πρέπει νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἐκεῖνων, οἵτινες εἶναι ἀρμόδιοι πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΧΑΝΣΕΝΙΚΩΝ

Πρὸς τὴν

Δ)νοιν Συντάξεως τοῦ Περιοδικοῦ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἰασιού 1 - Ἀθήνα

Κύριε Διευθυντά,

Ἵστερα ἀπὸ τὴν πολὺ μεγάλη ἐπιτυχία ποὺ ἐσημαίωσε ἐφέτος ἡ διαφωτιστικὴ σταυροφορία γιὰ τὴν ἐκρίζωση τῆς προκαταλήψεως καὶ τὴν κοινωνικὴ ἀποκατάσταση τῶν θεραπευμένων Χανσενιῶν, ὡς ἰσοτήμων μελῶν τῆς Κοινωνίας, κατὰ τὸν ἑορτασμὸ, στίς 15.1.78, γιὰ ἕκτο κατὰ σειρά χρόνο, τῆς καθιερωθεῖσης ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΗΜΕΡΑΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΧΑΝΣΕΝΙΚΩΝ», αἰσθανόμεσθε τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐκφράσομε καὶ ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ σας, τὶς πρὸ θερμῆς εὐχαριστίας μας πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ποὺ μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 5300)28.12.77 Ἐγκύκλιό της, παρῶτρυνε τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχες νὰ ἐγκρίνουν τὴν ἀνάγνωση στοὺς Ἱ. Ναοὺς τῶν περιφερειῶν τους, στίς 15.1.78 (Κυριακὴ ἸΒ' Λουκᾶ), τοῦ διαφωτιστικοῦ φυλλαδίου «ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΡΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΣΟ ΤΟΥ ΧΑΝΣΕΝ», τὸ ὁποῖο τοὺς ἀπέστειλε ἡ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΧΑΝΣΕΝΙΚΩΝ» σὲ ἀριθμὸ ἀνάλογο πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν Ναῶν τους, τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχες ποὺ ἐνέκριναν τὴν ἀνάγνωση τοῦ καὶ τοὺς εὐσεβεῖς ἱερεῖς ποὺ τὸ διάβασαν.

Ἰδιαίτερος εὐχαριστοῦμε τοὺς 35 Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχες, ποὺ ἀνταπεκρίθησαν στὴν παράκλησή μας καὶ μᾶς ὑπέδειξαν τηλεφωνικῶς ἢ γραπτῶς, τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀντιτύπων ποὺ ἤθελαν νὰ τοὺς ἀποστείλουμε, τὸν Ἅγιο Κορινθίως ποὺ μᾶς ἀπέστειλε τὴν Ἐγκύκλιο ποὺ ἐξέδωσε (κρίμα ποὺ δὲν μᾶς ἔστειλαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἱεράρχαι τὶς δικές τους) καὶ τὸν Ἅγιο Ν. Σμύρνης, ποὺ ἀνέτυπωσε δι' ἐξόδων του 10.000 ἀντίτυπα τοῦ ἐν λόγῳ φυλλαδίου, τὰ ὁποῖα διενεμήθησαν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικόν.

Ἄν σήμερα ἡ προκατάληψη ἔχει πάρει ὀριστικὰ τὴν κατ' οὐσίαν, αὐτὸ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος στὴν συμπαράσταση τῆς Ἁγιοπάτης Ἐκκλησίας μας, γι' αὐτὸ παρακαλοῦμε νὰ ἔχομε πάντοτε τὴν συμπαράστασή της, ἕως δτου ἐξαφανισθοῦν καὶ τὰ τελευταῖα της κατάλοιπα.

Εἶναι κρίμα νὰ ὑπάρχη ἀκόμη προκατάληψη γιὰ μιὰ ἀσθένεια ποὺ τείνει νὰ ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὸν τόπο μας, ἀφοῦ ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ποὺ εἶχαν προσβληθῆ ἀπὸ αὐτὴ καὶ τώρα εἶναι θεραπευμένοι, πλὴν ἐλαχίστων, δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 1.200, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων ἀσθενῶν ποὺ ἐμφανίζονται κάθε χρόνο, μειώνεται τόσο ραγδαίως, λόγω ἐξαφάνισης τῶν ἐστιῶν μολύνσεως, ὥστε τὸ 1977 νὰ ἐμφανισθοῦν ὅ μόνον νέοι ἀσθενεῖς, ποὺ σημαίνει ὅτι στοὺς 1.800.000 Ἑλληνες ἀρρώστησε ὁ ἕνας, ἐνῶ τὸν ἴδιο χρόνο στοὺς 7.000 Ἑλληνες σκοτώθηκε ὁ ἕνας ἀπὸ τροχαῖο ἀτύχημα.

Ἀπλάθῃ αὐτοὶ ποὺ σκοτώθηκαν εἶναι 257 φορές περισσοῦτεροι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀρρώστησαν.

Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ φιλοξενία.

Με πολλὴ ἐκτίμηση

Γιὰ τὴ Χριστιανικὴ Γωνιά Χανσενιῶν

Ὁ Πρόεδρος

Νίκος Χριστοῦλης

Ὁ Γραμματεὺς

Γεώργιος Κωνσταντινιάς

Εἰς τὴν Δ)νοιν τῶν Περιοδικῶν ἀπεστάλη ἡ κατωτέρω συγκινητικὴ ἐπιστολὴ, ὁμιλοῦσα ἀφ' ἑαυτῆς περὶ τῆς ἀνάγκης βοήθειας τῆς πασχούσης ἀδελφῆς ἐν Χριστῷ. Τὸ ἐργίδιον εἶναι πράγματι ἀξιοσώστατον.

(Ἐκ τῆς Δ)σεως)

«Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά,

Εἶμαι μιὰ δυστυχῆς γυναῖκα, διότι πάσχω ἀπὸ τὴν ἀνίατη ἀσθένεια ποὺ λέγεται «ΣΚΗΡΥΝΣΙΣ ΚΑΤΑ ΠΛΑΚΑΣ» καὶ ποὺ μ' ἔχει καταστήσει παράλυτον (χέρια καὶ πόδια), εἶναι δὲ 16 δόκλιηρα χρόνια ποὺ δὲν περπατῶ.

Ἐθρικομένη εἰς αὐτὴν τὴν τραγικὴν θέσιν, γιὰ νὰ κερδίσω τ' ἀπαραίτητα πρὸς τὸ ζῆν, καλεῶ ἀπεγνωσμένα μὲς τὴν ἄνιση ζωὴ καὶ τὴν ἀδιαφορία τῶν συνανθρώπων μας γράφοντας διηγήματα, ποιήματα καὶ μυθιστορήματα, κἀνοντάς τα βιβλία καὶ τὰ πωλῶ. Ἔτσι τώρα ἐξέδωσα ἕνα ἐπίκαιρο μυθιστόρημα μὲ τίτλο «ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΝΟΣ ΟΡΦΑΝΟΥ», τὸ ὁποῖο τιμᾶται 120 δρχ. μὲ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη καὶ τὸ ὁποῖον ἔχετε ἀνὰ χεῖρας.

Παρακαλῶ πολὺ λοιπὸν ἀγαπητὴ Κύριε Διευθυντά, δημοσιεῖσατε σχετικὴν ἀναγγελίαν κυκλοφορίας του διὰ νὰ τύχω μᾶς κάποιας ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν ἀναγνωστῶν σας, γιὰ νὰ μπορέσω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐξοικονομήσω κάτι. Ἀδτεῖς τὶς ἡμέρες, καθὼς γεννιέται ἡ ΑΓΑΠΗ, ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ καὶ ἡ ΚΑΛΩΣΥΝΗ, πιστεῦν νὰ φανῆτε πρόθυμοι εἰς τὴν πάσχουσα συνάνθρωπὸν σας. Ἡ διεύθυνσίς μου εἶναι:

Ἐφη Α. Κοκκίνη - Συμῆδαλᾶ

Ἀλφειοῦ 11 - 13, ΑΘΗΝΑΙ, Τ.Τ. 603

Ἐδελπιστώντας στὴν πατρικὴ σας ἀγάπη, ὡς εὐχαριστῶ θερμὰ καὶ σὰς εὐχομαι νὰ διέλθητε μετὰ τῆς οἰκογενείας σας ΑΙΣΙΟΝ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 1978.

Μετὰ τιμῆς

Ε. Α. ΚΟΚΚΙΝΗ - ΣΥΜΗΓΑΛΛΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ π ρ ὶ τ ῆ τ ο ὕ ἔ τ ο υ ς

ἐ ν τ οῖ ς Π α τ ρ ι α ρ χ εῖ οῖ ς

Ἐν ἀτμοσφαιρᾷ σεμνῆς ἐπιβλητικότητος, ἑορτάσθη καὶ ἑφέτος, κατὰ τὴν ἐκπαλαὶ καθιερωμένην τάξιν, ἡ πρώτη τοῦ ἔτους ἐν τῷ Σεπτῷ Κέντρῳ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Περιτομῆς τοῦ Κυρίου καὶ τῆς μνήμης τοῦ Μ. Βασιλείου, ἐτελέσθη ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ τῆς Θεῆς Λειτουργία, χοροστατούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Ἀσολικείας κ. Μαξίμου Σάρβων κ. Μαξίμου, Ροδοπόλεως κ. Ἱερωνύμου, Μύρων Χρυσοστόμου, Κολωνίας κ. Γαβριήλ, καὶ Λύστρων κ. Καλλίνικου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, ἐδέχθη τὸν Πρόσβ. τῆς Φιλλανδίας ἐν Ἀγκύρᾳ Ἐξοχότατον κ. ΟΥΛΦ - ΕΡ

ΣΛΟΤΤΕ, συνοδευόμενον ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ τοῦ Γενικοῦ Προξένου αὐτῆς ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν Ἐντιμ. κ. ΕΡΑΛΙ ΤΑΜΜΙΒΟΥΡΟΙ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ κ. Χριστίνης.

Ἐορτῆ τῶν Θεοφανείων

Ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἐορτῇ τῶν Θεοφανείων, ἄσασαι αἱ Ἱ. Ἀκολουθίαί ἐτελέσθησαν ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ μετὰ πολλῆς κατασκευαστικότητος καὶ τῆς εἰθιμῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

Ἐορτῆ τῶν Γραμμάτων

Ἐν κατασκευαστικότητι καὶ ἱεροπρεπείᾳ ἐωρτάσθη καὶ ἐφέτος ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἡ ἐπέτειος μνήμη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ καὶ ἡμέρα τῶν Γραμμάτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν κάτωθι κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἀγ. Ἀναργύρων Κλήματος - Σκοπέλου, 2) Ἀγ. Ἀθανασίου Γαλατσῶν, 3) Ἀγ. Τριάδος Σίμας, 4) Γεν. Θεοτόκου Σκιαθοῦ (Β' ὀργανικῆς ἐφημεριακῆς θέσεως).

Ἐν Χαλκίδι τῇ 14ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει: 1) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1398) 73 Ν.Δ. «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.», 2) τὴν ὑπ' ἀριθ. 404) 74 ἀπόφασιν ἡμῶν «περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων», 3) τὸν ὑπ' ἀριθ. 2) 69 Κανονισμὸν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακλήρουσιν ὑποψηφίων πρὸς πληρῶσιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν θέσεων Ἱεροδιακόνων τῶν ἐνοριακῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Εὐαγγ. Θεοτόκου Ἀμαρύνθου, 2) Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Μαντουδίου, 3) Ἀγ. Ἀθανασίου Ἰστιαίας, 4) Ἀγ. Νικολάου Χαλκίδος, 5) Τριῶν Ἱεραρχῶν Σκιαθοῦ, 6) Ἀγ. 12 Ἀποστόλων Ν. Ἀρτάκης, 7) Κοιμ. Θεοτόκου Βασιλικῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων δριζύμενα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ κανονικά καὶ νόμιμα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 14ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παρὰγ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικά προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἄρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά πρὸς κατάληψιν μιᾶς ἐκ τῶν χηρευουσῶν θέσεων Ἐφημερίων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίων Ἀποστόλων Ἄρτης, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Κλειστοῦ Πέτα, 3) Ἀγίου Γεωργίου Μηλέας Πηγῶν (Γρέβιας) καὶ 4) Εἰσοδίων Θεοτόκου Παλαιοκατοῦνου.

Ἐν Ἄρτῃ τῇ 20ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Ἄρτης ἸΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον ὑπ' ἀριθμ. 673) 26.8.1977 δι' οὗ ἀνακατενεμήθησαν αἱ διὰ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Ν.Δ. 1398) 1973 «Περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων διακόνων παρὰ τῇ Ἱεραῖ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» συσταθεῖσαι 820 ὀργανικαὶ θέσεις διακόνων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς Ἑνοριακὰς θέσεις τῶν Διακόνων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίου Γεωργίου Ἀνθοχωρίου, 2) Γεν. τῆς Θεοτόκου Γραμμῆνης, 3) Κοιμ. Θεοτόκου Δασωτοῦ, 4) Κοιμ. Θεοτόκου Καταφύτου, 5) Ἀγίων Θεοδώρων Κἄτω Βροντοῦς, 6) Κοιμ. Θεοτόκου Παγονερίου, 7) Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ποταμῶν, 8) Γεν. τῆς Θεοτόκου Χρυσοκεφάλου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ν. Ζίχνη τῇ 20ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Πειραιῶς

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1398) 73 Ν.Δ. «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 673) 77 Ν. «περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τινῶν θέσεων διακόνων», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 παρὰγρ. 3 καὶ 34 παρὰγρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2) 69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς ὀργανικὰς θέσεις διακόνων τῶν

ἐνοριακῶν 1) Παναγίας Τριάδος, 2) Ἁγ. Κωνσταντίνου, 3) Ἁγ. Σπυρίδωνος, 4) Ἁγίου Νικολάου, 5) Ἁγίου Βασιλείου, 6) Ἁγ. Ἐλευθερίου, 7) Εὐαγγελιστρίας, 8) Προφήτου Ἡλιοῦ Καστέλλας, 9) Ἁγίας Σοφίας, 10) Ἁγίου Δημητρίου Πειραιῶς, 11) Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου καὶ 12) Ἁγ. Δημητρίου Νέου Φαλήρου, προσκαλοῦμεν πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ τῆς ἀμέσως κατωτέρας κατηγορίας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίᾳ εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)69 Κανονισμοῦ ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰ διαληφθέντα Ν.Δ. προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Πειραιεὶ τῇ 23ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 53 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίᾳ εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά, μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Διακονικῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Σπάτων - Ἀττικῆς.

Ἐν Σπάτα τῇ 28ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς ζητεῖ Ἱερεῖς.

Ἡ διοικητικὴ ἀναδιάρθρωσις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἣ ὅποια θὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παραχωρηθέντος εἰς αὐτὴν νέου Συντάγματος, δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην προσλήψεως Ἱερέων διὰ τὴν ὑπηρετήσασιν εἰς τὰς Ἐπισκοπὰς αὐτῆς ἐν Η. Π., Ἀμερικῆς, Καναδᾶ καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ὅπως ὑποβάλωσιν αἰτήσιν διὰ τὴν σχετικὴν πρόσκλησιν, πρέπει νὰ πληροῦν τοὺς κάτωθι ὅρους.

α) Νὰ εἶναι, Θεολόγοι, ἀπόφοιτοι Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς.

β) Νὰ εἶναι δίγλωσσοι κατὰ προτίμησιν, ἤτοι κατέχοντες ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

γ) Νὰ εἶναι ἕγγαμοι, ἔχοντες ὑποδειγματικὴν Ἑλληνο-ὀρθόδοξον Οἰκογένειαν.

δ) Νὰ εἶναι οὐχὶ νεώτεροι τῶν 35 ἐτῶν καὶ οὐχὶ μεγαλύτεροι τῶν 40 ἐτῶν.

ε) Νὰ ἔχουν ἱερατικὴν πείραν τοῦλάχιστον τριῶν ἐτῶν, κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

ς) Νὰ ἔχουν ἀρίστην ὑγείαν, ὑποδειγματικὸν ἱερατικὸν ἥθος καὶ διοικητικὰς ικανότητας.

ζ) Νὰ δύνανται νὰ παρουσιάσωσιν κανονικὸν ἀπολυτήριο, ἀπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ ὁποῦ ὑπηρετοῦν.

Οἱ ἔχοντες τὰ ὡς ἄνω προσόντα καὶ βουλομένοι, δύνανται νὰ ὑποβάλλωσιν αἰτήσιν πρὸς τὸν Σεβασμιότατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς Β. καὶ Ν. κ.κ. Ἰάκωβον (GREEK ARCHDIOCESE, 10 EAST 79 TH STREET NEW YORK, NY 10021).

Ἐκ τῆς Πρωτοσυγκελλίας

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† Ὁ Ἐλασσώνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 12 ἐτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Αὐτοκριτικῆ Θεολογίου καὶ περὶ Θεολογίας.

Ὁ Ἐορτασμὸς τῆς Κυριακῆς τῆς «Ὁρθοδοξίας».

Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ Ἐπικράτησις τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ Ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Φιλολογικὸν Μνημόσυνον Παναγιώτου Τρεμπέλα, (Διαφώτισις ἐπιμύχων σημείων τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου του).

Μητροπ. Γαρδικίου Χρυσοστόμου, Ὁ μεταξὺ Κων/λεως καὶ Ρώμης Διάλογος ἐν ἐξελίξει.

Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτίδου, Ἐκκλησία καὶ Ἀγάπη.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι Ἰασιου 1 — Τηλ. 710-78

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 787.978.